

Acrocephalus

glasilo Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Ljubljana
journal of Bird watching and bird study association of Slovenia, Ljubljana

naslov uredništva
address of the editorial office

61000 Ljubljana, Langusova 10

urednik
editor

Iztok Geister, 64202 Naklo, Pokopališka 13, tel. 064/47 170

uredniški svet
editorial council

dr. Miha Adamič, Janez Gregori, dr. Matija Gogala,
dr. Boris Kryštufek, dr. Sergej D. Matvejev,
Andrej Sovinc, Dare Šere, Jana Vidic, dr. Andrej Župančič

oblikovalec
lay out

Iztok Geister

tehnični urednik
technical editor

Rudolf Tekavčič

lektor
proof-reading

Janko Kovačič (za slov. – for slov.)

prevajalec
translator

Henrik Ciglič

tisk
print

Tiskarna Tone Tomšič,
Ljubljana, Gregorčičeva 25 a

cena

150 din za številko

DRUŠTVO ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE – JUGOSLAVIJA
BIRD WATCHING AND BIRD STUDY ASSOCIATION OF SLOVENIA – YUGOSLAVIA

naslov
address

61000 Ljubljana, Langusova 10
tel. 061/262 017

predsednik
president

Rudolf Tekavčič
61351 Brezovica, Poštna 15
tel. 061/653 506

podpredsednik
vicepresident

dr. Andrej Župančič
61000 Ljubljana, Veselova 10
tel. 061/216 974

tajnik
secretary

Peter Trontelj
61000 Ljubljana, Cesta na Laze 27
tel. 061/575 732

blagajnik
treasurer

Tomaž Jančar
61110 Ljubljana, Cesta v Kostanj 3
tel. 061/455 380

žiro račun

50100-620-107 05-1018116-2385287

izvršilni odbor
executive board

Andrej Bibič, Franc Bračko, Izток Geister, Janez Gregori,
Tomaž Jančar, Franc Janžekovič, Kajetan Kravos, Bojan
Marčeta, dr. Sergej D. Matvejev, Miro Perušek, Slavko Polak,
Dare Šere, Rudolf Tekavčič, Tomi Trilar, Peter Trontelj,
Jana Vidic, dr. Andrej Župančič

letna članarina

150 din za posameznike (80 din za učence in študente, 40 din
za podmladek) in 900 din za ustanove.

International Girobank

No. 010-727001-179853/88

Mormon *Fratercula arctica* – prvi zapis za Slovenijo

Puffin *Fratercula arctica* – the first record for Slovenia

PETER GROŠELJ

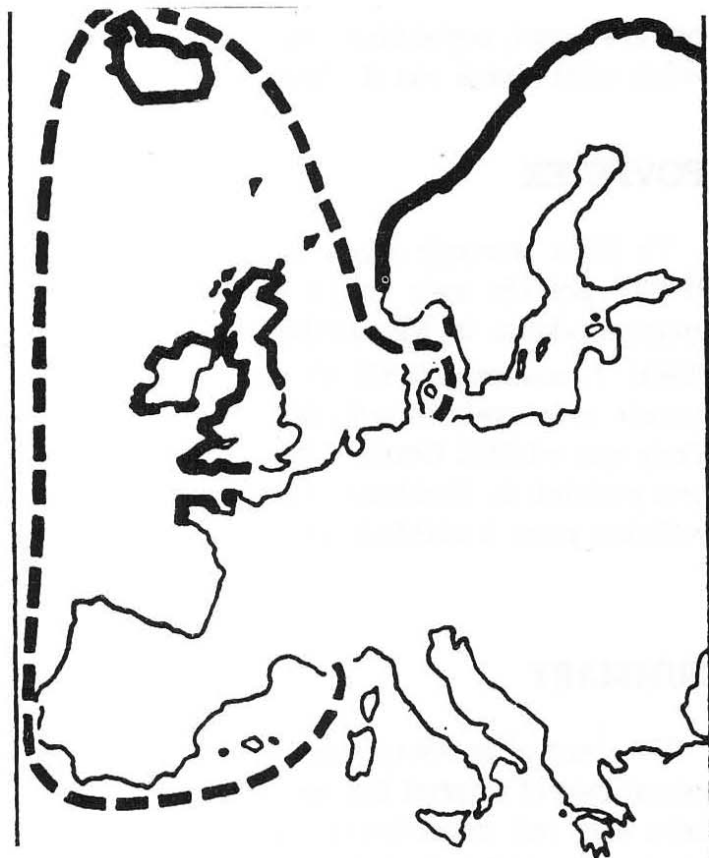
Več znancev me je opozorilo, da ima Franc Hrovat iz Idrije, sicer doma iz Prekmurja, doma nagačeno zanimivo ptico, ki je nihče ne pozna. Ob priliki sem ga obiskal in imel res kaj videti: v hodniku na polici je stala nagačena morska papiga, tudi mormon imenovana *Fratercula arctica*. Lastnik mi je ptico tudi posodil za fotografiranje in mi posredoval podatke o izvoru te ptice.

Ustreljena je bila v poplavljeni gramozni jami pri kraju Vratja vas pri Gornji Radgoni, in sicer 1. novembra 1983. Na vodni gladini se je zadrževalo približno 20 primerkov, ki pa naslednje

dni niso bili več opaženi. Nagačen primerek je odrasel (večleten) mormon v zimskem perju. Kolikor mi je znano, je to verjetno prvi pojav te vrste, registriran v Sloveniji.

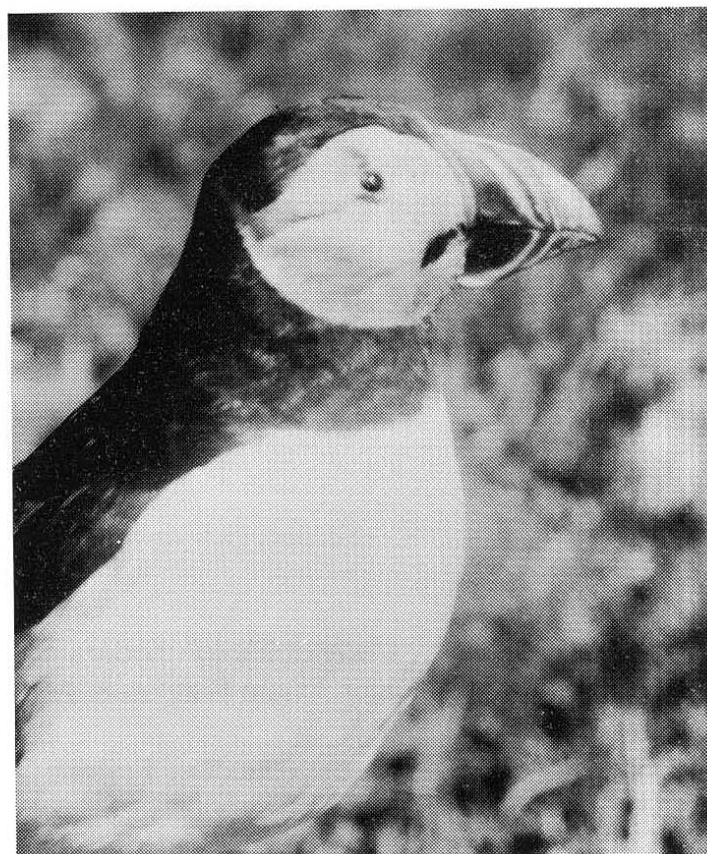
Mormon je namreč tipična morska ptica. Gnezdi v kolonijah tik ob morskih obalah, prezimuje predvsem na odprtih površinah severnega Atlantika. Videti jih je tudi v zahodnem Sredozemlju, na sladkih vodah v notranjosti Evrope pa so izjemno redki.

Tako je znan podatek o opažanju mormona 8. decembra 1961 z Nežiderskega jezera v Avstriji, na Madžarskem

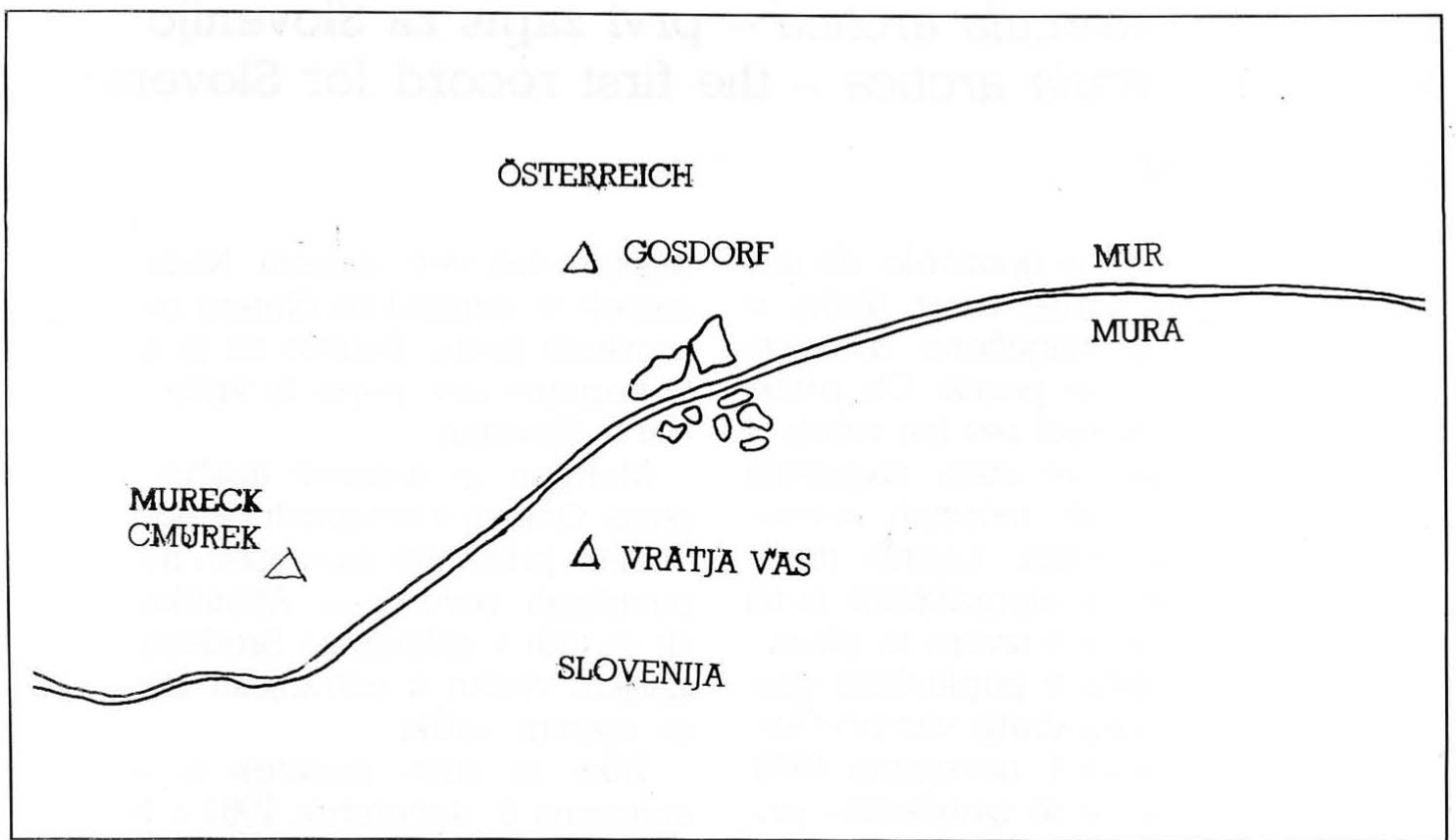
Slika 1: Gnezditvena in zimovalna razširjenost mormona *Fratercula arctica* v Evropi (po Petersonu etc.)

Figure 1: Breeding distribution and wintering area of Puffin *Fratercula arctica* in Europe (according to Peterson etc.)

Slika 2: Mormon *Fratercula arctica*, ustreljen 1. 11. 1983 v Vratji vasi pri Gornji Radgoni (P. Grošelj)

Figure 2: Puffin *Fratercula arctica*, shot on November 1st 1983 at Vratja vas near Gornja Radgona (P. Grošelj)

Slika 3: Topografski položaj poplavljenih gramoznic pri Vratji vasi, september 1990 (I. Geister).
Figure 3: Topographical situation of the flooded gravelpits near Vratja vas (I. Geister).

pa v bližini Szegeda, 25. 7. 1949. Drugi podatki iz srednje Evrope so še starejši in so še iz prejšnjega stoletja: 13. 12. 1862 z Madžarske in primerek, ugotovljen 29. 9. 1872 na Ženevskem jezeru v Švici.

LITERATURA

KEVE, A. (1984): Magyarokszag madarainak nevjegyzeke Nomenklator Avium Hungariae. Akademiai Kiado, Budapest.

LEISLER, B. (1962): Papageitaucher *Fratercula arctica* am Neusiedlersee. *Ergetta* 5.

STROUHAL, H. (1964): *Catalogus Faunae Austriae XXI b: Aves*, Wien.

WINKLER, R. (1987): *Avifauna der Schweiz, eine kommentierte Artenliste II. Nonpasseriformes*. *Der ornithologische Beobachter*, Beiheft 6.

Peter Grošelj, Godovič 124, Idrija

POVZETEK

Ta ptica severnih morij se v celinski Srednji Evropi pojavlja zelo redko. V tem stoletju sta znana podatka iz Madžarske (1949) in Avstrije (1961). 1. novembra 1983 se je približno 20 mormonov zadrževalo v poplavljeni gramoznici pri Vratji vasi v bližini Gornje Radgone, kar je seveda prvi podatek za Slovenijo. Ustreljeni primerek je večletna ptica v zimskem perju.

SUMMARY

This bird of northern seas occurs in the continental part of Central Europe very rarely. In this area only two observations of this species have been recorded, i. e. in Hungary (1949) and Austria (1961) for this century. On November 1st 1983 approximately 20 Puffins were observed in a flooded gravel-pit at Vratja vas near Gornja Radgona, this being, of course, the first record for Slovenia. The shot and later stuffed Puffin is a fullgrown specimen in its winter plumage.

Pričakovana gnezditev rdečenogega polojnika

Himantopus himantopus v Sloveniji

Expected breeding of Black-winged Stilt *Himantopus himantopus* in Slovenia

TIHOMIR MAKOVEC

IZTOK ŠKORNIK

Polojniki spadajo v družino Recurvirostridae, v katero prištevamo tudi sabljarke. Danes poznamo 3 vrste polojnikov. V rodu *Himantopus* sta to rdečenogi *Himantopus himantopus* in črni polojnik *Himantopus novaezelandiae*. Tretja vrsta je endemični avstralski polojnik *Cladorhynchus leucocephalus*. Kljub raziskavam taksonomska delitev polojnikov še vedno ni povsem jasna, saj jih eni avtorji delijo na tri med seboj ločene skupine, drugi pa vrsto *Himantopus novaezelandiae* obravnavajo le kot podvrsto vrste *H. himantopus*. Znani so tudi križanci med *H. himantopus* in *H. novaezelandiae*, z vsemi prehodnimi oblikami (P. Hayman, J. Marchant, T. Prater 1986).

Rdečenogi polojnik *Himantopus himantopus* je s 5 podvrstami razširjen v Evraziji in Afriki *ssp. himantopus*, severni in srednji Ameriki *ssp. mexicanus*, Južni Ameriki *ssp. melanurus*, Avstraloziji *ssp. leucocephalus* in na Havajih *ssp. knudseni*.

V Evropi je razširjen na Iberskem polotoku, v južni Franciji, v severni Italiji, na Balkanu, v donavskem področju, južni Sovjetski Zvezi, priložnostno v Veliki Britaniji, živi pa tudi v Nemčiji, na Nizozemskem, v Belgiji in Avstriji. Ob velikih sušah zaide v Sredozemlje. V začetku 30-ih let so ga poleti pogosto opazili v severozahodni in južni Nemčiji ter na Nizozemskem, kjer je leta 1931 prvič gnezdil.

Matvejev in Vasić (1973) ga navajata

kot gnezdilca Vojvodine in Makedonije. Glede na to, da so podatki že zastareli, bi bilo zanimivo vedeti, ali polojnik še vedno gnezdi na omenjenih lokalitetah in ali gnezdi še kje drugje. V Sloveniji je bil redk preletnik, po podatkih zadnjih 10 let pa lahko sklepamo, da je polojnik maloštevilen, vendar reden preletnik naših krajev. K temu spoznanju so prispevali številnejši opazovalci pri nas (Tab. 1).

Slika 1: Gnezditvena razširjenost rdečenogega polojnika *Himantopus himantopus* v Evropi (po Petersonu etc.)

Figure 1: Breeding distribution of Black-winged Stilt *Himantopus himantopus* in Europe (according to Peterson etc.)

Opazovanja rdečenogega poljnika v Sloveniji od leta 1980 do 1990

Tabela 1: Opazovanja rdečenogega poljnika v Sloveniji od leta 1980 do 1990

Table 1: Observation of Black-winged Stilt in Slovenia from 1980 to 1990

Datum opazovanja Date of observation	Število Number	Kraj Place	Opazovalec Observer
2. 4. 1980,	1 ex.,	zaliv Polje	(IB, IG, DŠ, BM)
20. 5. 1981	2 ex.	Ormož	(BŠ)
20. 4. 1983	4 ex.	Škocjanski zatok	(GP, TM)
21. 4. 1983	3 ex.	Škocjanski zatok	(IŠ, TM, MM, BMO)
22. 4. 1983	3 ex.	Škocjanski zatok	(IŠ, TM, MM, BMO)
23. 4. 1983	3 ex.	Škocjanski zatok	(MM, TM)
24. 4. 1983	4 ex.	Škocjanski zatok	(GP)
11. 8. 1986	1 ex.	Škocjanski zatok	(MG)
12. 8. 1986	1 ex.	Škocjanski zatok	(IŠ)
17. 4. 1988	1 ex.	Sečoveljske soline	(IŠ, TM, MM, VF)
23. 4. 1988	1 ex.	Sečoveljske soline	(IŠ, VF)
24. 4. 1988	2 ex.	Sečoveljske soline	(IŠ, VF)
8. 5. 1988	7 ex.	Ormož	(FB)
14. 5. 1988	3 ex.	Ormož	(FB, BŠ)
18. 3. 1989	9 ex.	Škocjanski zatok	(IŠ, TM, BMA)
23. 3. 1989	3 ex.	Škocjanski zatok	(TM)
24. 3. 1989	3 ex.	Škocjanski zatok	(TM)
29. 3. 1989	2 ex.	Škocjanski zatok	(IŠ)
2. 4. 1989	3 ex.	Škocjanski zatok	(TM)
3. 4. 1989	3 ex.	Škocjanski zatok	(TM)
7. 4. 1989	3 ex.	Škocjanski zatok	(TM)
8. 4. 1989	1 ex.	Škocjanski zatok	(TM)
12. 4. 1989	1 ex.	Škocjanski zatok	(TM)
14. 4. 1989	1 ex.	Škocjanski zatok	(TM)
24. 4. 1989	1 ex.	Škocjanski zatok	(TM)
28. 4. 1989	1 ex.	Škocjanski zatok	(TM)
16. 5. 1990	2 ex.	Sečoveljske soline	(IŠ)
20. 5. 1990	1 ex.	Sečoveljske soline	(TM)
23. 6. 1990	2 ex.	Sečoveljske soline	(IŠ)
30. 6. 1990	6 ex. (4 ex. ad., 2 ex. juv.)	Sečoveljske soline	(TM, IŠ, VF, VR)
1. 7. 1990	10 ex. (4 ex. ad., 6 ex. juv.)	Sečoveljske soline	(TM, IŠ, VF, VR)
21. 7. 1990	5 ex.	Sečoveljske soline	(TM, VR)

Opomba: Opazovalci so navedeni s kraticami, ki po vrstnem redu pojavljanja pomenijo:

(IB) Ivo Božič
(IG) Iztok Geister
(DŠ) Dare Šere
(BM) Božidar Magajna
(BŠ) Borut Štumberger

(GP) Goran Palčič
(TM) Tihomir Makovec
(IŠ) Iztok Škornik
(MM) Marko Miklavec
(BMO) Borut Mozetič

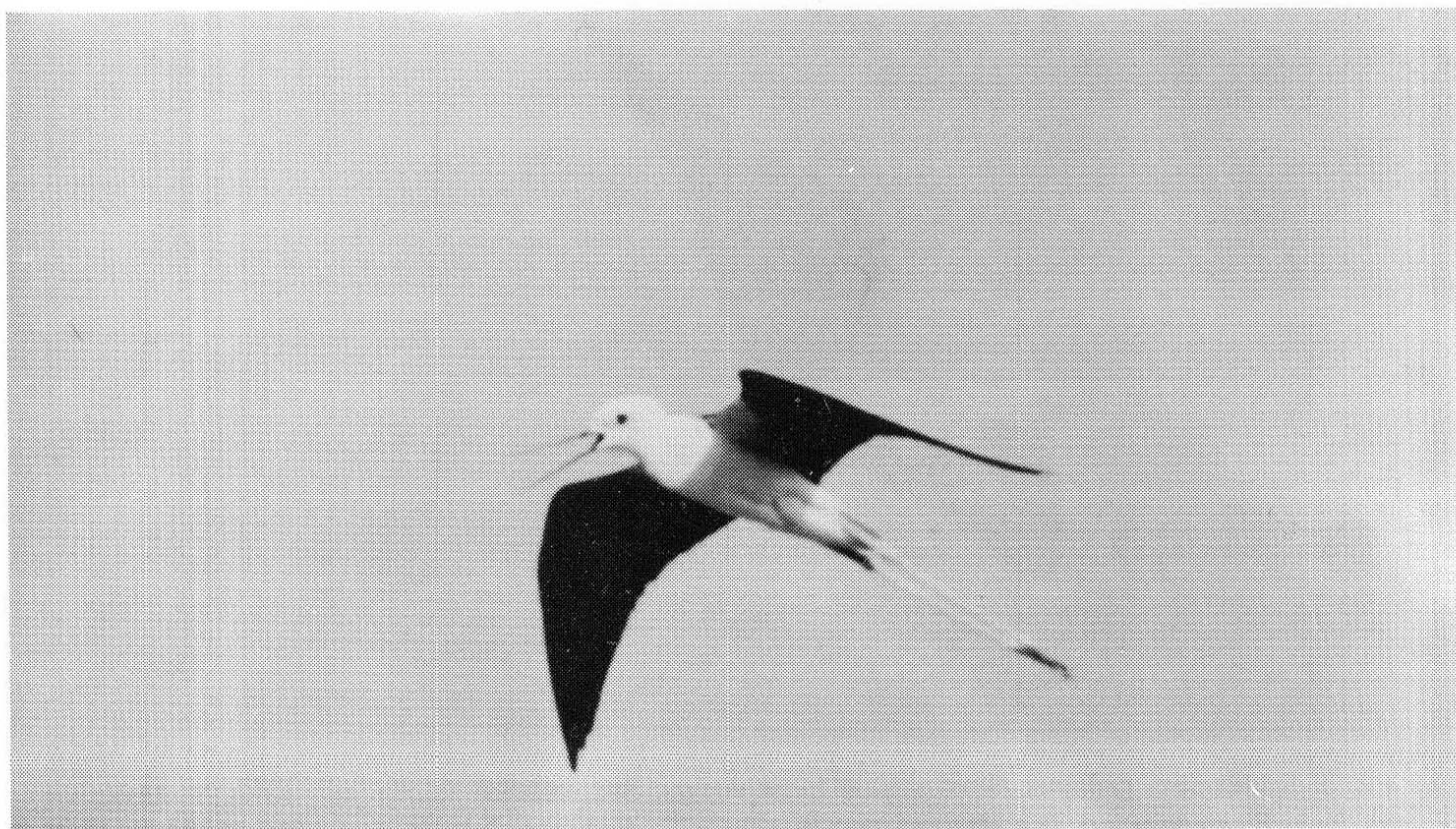
(MG) Miran Gjerkeš
(VF) Vesna Flander
(FB) Franc Bračko
(BMA) Bojan Marčeta
(VR) Vesna Rupert

Polojnik je klatež, selivec in v južnejših krajih tudi stalnica. Populacije iz severnejših predelov se selijo in prezimujejo v Afriki v tropih, severno od ekvatorja, nekateri osebki dosežejo tudi južno Afriko. Selitev poteka avgusta, septembra in oktobra, vračanje pa konec marca, aprila in maja. Nekateri primerki prezimujejo v Sredozemlju, znani pa so tudi podatki o prezimovanju iz Velike Britanije. Za Slovenijo o prezimovanju ni znanih podatkov (Sovinc, ustno).

Polojnik gnezdi v lagunah in drugih plitvih vodah z blatnim dnom (povsod tam, kjer mu voda omogoča brodenje, vse do trebušnega perja), na barjih, riževih poljih, solinah in ob brakičnih vodah, predvsem v tropskih in subtropskih krajih. Gnezdi v kolonijah, redkeje posamič. Gnezdo je plitva globel, skromno postлана z rastlinjem, običajno nedaleč od vode, tako da voda velikokrat gnezdo zalije. Od sredine aprila do sredine junija znese samica običajno 3–4, včasih 5 rumenkasto rjavih jajc, s številnimi temnimi pikami, ki so včasih

tudi sivo lisasta in zelo podobna jajcem sabljarke *Recurvirostra avosetta*, velika 38,8–48,2 × 28,0–33,5 mm. Valjenje traja od 22 do 26 dni. Valita oba partnerja. Ko se mladiči posušijo, zapustijo gnezdo in tekajo naokrog. Poletijo po 28–30 dneh. Ima eno leglo. Drugo leglo je nadomestno leglo (če prvo propade zaradi vode).

Dne 30. 6. 1990 smo se T. Makovec, I. Škornik, V. Flander in V. Rupert nekaj minut po 19. uri vračali proti kanalu Pichetto, z namenom, da si v kanalu privoščimo kratko kopanje. Medtem ko sta obe Vesni že sedeli na razvalini nekdanje maone, Tihomir pa se je nekje še obotavljal, je Iztok še nekajkrat pokukal skozi teleskop, ki ga od dneva, ko ga je kupil, vedno nosi s seboj na teren. Stoje, s teleskopom naslonjenim na boke, je na robu bazena med Drnico in kanalom Pichetto med štirimi togotniki, šestimi črnimi martinci in dvema polojnikoma opazil primerek čudnega begavca na visokih nogah. Sledil je histeričen klic in že je stekel vrli kolega Tihomir tja. Teleskop sva sedaj posta-

vila na trdna tla, da nama ne bi kaj pobegnilo. Tihomir je opazil še enega mladiča, nato pa še enega. Prva ad hoc ugotovitev: begavci polojnika! Polojnike smo na tem delu že večkrat opazovali (vedno 1 par), tokrat pa se je izkazalo, da sta tu dva para. Mladiče je treba ujeti, saj nama ne bodo verjeli, sva oba zbegano pomislila. Misli ob nenavadnem srečanju se še niso povsem razčistile, ko je Tihomir s tarzanovim skokom in dvema zamahoma oblečen preplaval kanal Pichetto. Toda le zakaj je sezul japonke in si nataknil superge? Pa se ja ne plava bolje s supergami?! Ko je že tekel po blatnem bazenu proti mladičem, je bilo njegovo početje povsem jasno. Le kdo bi tekel z japonkami po lepljivem blatu! Tokrat je prišla na vrsto najina preizkušena metoda, v kateri sodelujeta lovec-iskalec in usmerjevalec z optičnim pripomočkom (metoda je pri iskanju deževnikovih gnezd več kot uspešna). Iztok je »zafiksiral« mladiča s

teleskopom in z dogovorjenimi znaki usmerjal Tihomirja k cilju. Kljub dobremu namenu in še boljši metodi žal nisva imela uspeha. Mladiči so se razbežali med travnate šope na nasipu, kjer jih je nemogoče izslediti. Med lovom begavcev sta se oba starša nenehno razburjala in oglašala, tema dvema pa se je kasneje pridružil še drugi par. Pravi zračni napad. Svojo odločnost in pogum so polojniki pokazali z naleti na galebe, postovko in na odhajajočega motorista. Revež sploh ni vedel, kaj se dogaja.

Naslednjega dne smo bili na solinah že zelo zgodaj, saj se je dvema mudilo v Ljubljano. Načrt smo skovali že prejšnji večer (na tem mestu naj dodava, da sva že 29. 6. 1990 ob kavici sramežljivo pogledovala po knjigi Shorebirds, v knjigi A Field Guide to the Nests, Eggs and Nestlings of British and European Birds pa sva si ogledovala značilnosti polojnikovih mladičev). Na gnezdišče

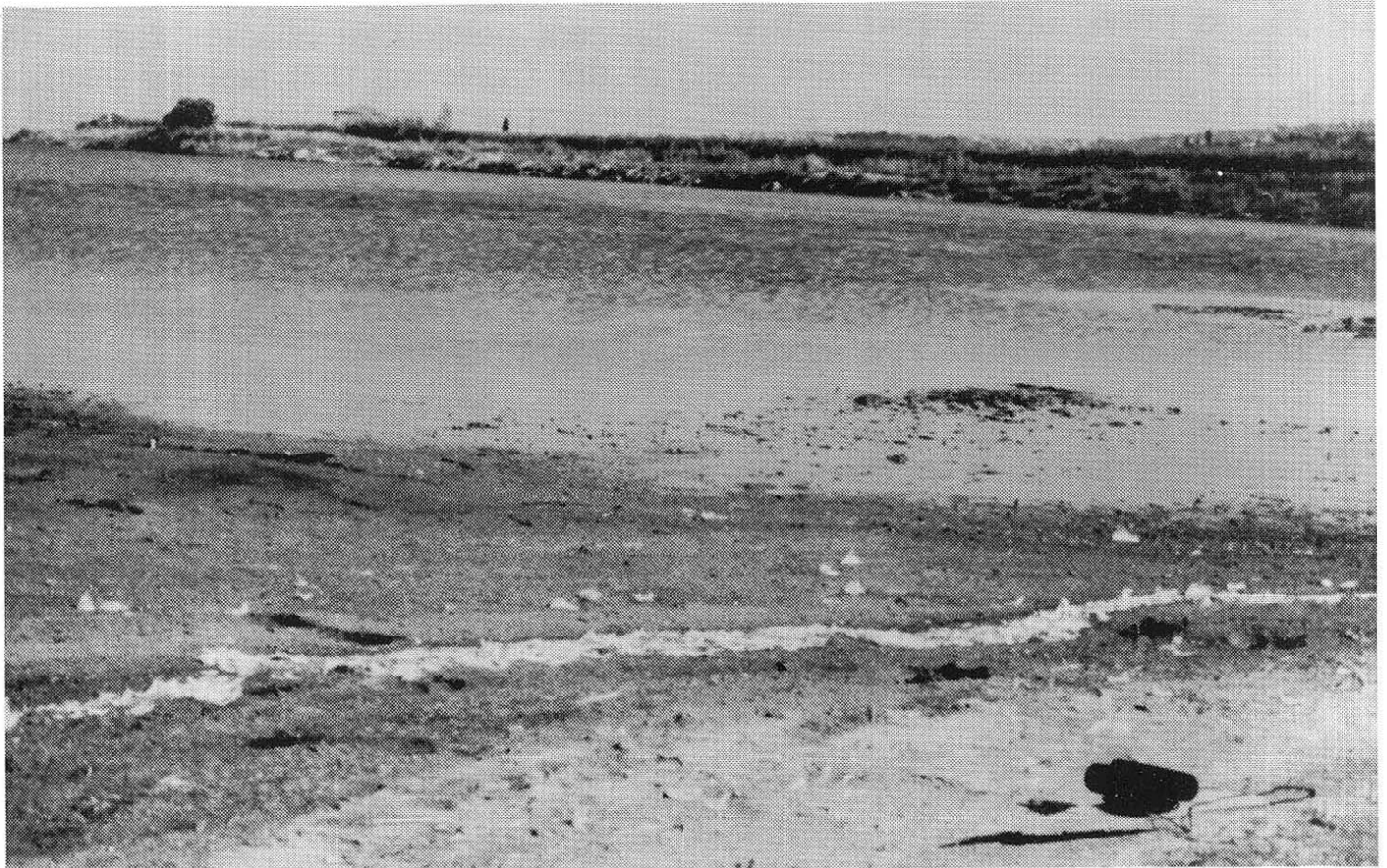
Slika 2, 3: Rdečenogi polojnik *Himantopus himantopus*, Sečoveljske soline, julij 1990 (T. Makovec)
Figure 2, 3: Black-winged Stilt *Himantopus himantopus*, Sečovlje Salinas, July 1990 (T. Makovec)

smo se pripeljali kar z avtomobilom, saj nam žal to soline omogočajo. Tokrat sva se odločila za mirnejši in strpnejši lov. Časa sva imela dovolj. Tihomir se je počasi približeval gnezdišču, Iztok pa je z razdalje kakih 150 m s teleskopom sledil mladičem. Bilo jih je šest. Tudi drugi par je imel tri, vendar vsaj teden dni mlajše od prvih treh. Ko se je Tihomir približal mladičem (starši so bili že v zraku), se je bilo treba odločiti za enega izmed begavcev. Polojnikovi begavci so namreč izvrstni tekači. Med splošnim preplahom je na najino srečo in na srečo vseh nas v Sloveniji mlajši begavec storil napako: pobegnil je v plitvo vodo. Lov se je začel. Imela sva nekaj težav z zvočnim komuniciranjem, kljub temu, da sva z morja, pa nama tudi signalizacija ni šla od rok (dobe-sedno). Ne morete si predstavljati, kako težko je bilo dopovedati Tihomirju, ki

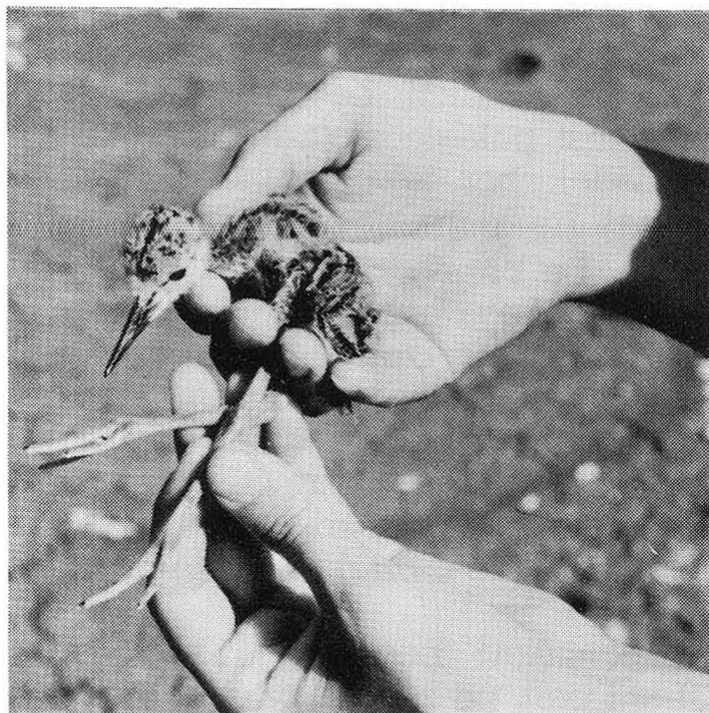
je nekje 150 m stran od teleskopa gledal v vodo in skomigal z rameni, da stoji ob mladiču. Ko ga je ujel, se je napetost podela. Pojasnil je, zakaj ga ni videl: ker je potopljen pod vodo čepel pri miru, le kljun je molel iz vode. Da bi ga strela!

Ulovljenega mladiča smo fotografirali in ga kasneje izpustili na nasipu. Ves čas fotografiranja je nad nami krožil in se razburjeno oglašal samec (to je Tihomir izkoristil in napravil nekaj lepih fotografij), medtem ko se samica ni približala. Nekje iz ozadja se je le pritajeno oglašala.

Polojnikovi begavci so po spodnji strani beli, po zgornji pa blede sivi do rjavkasti s številnimi črnimi pikami in lisami. Kljun je kovinsko temno sive barve, noge pa so – v nasprotju s tistimi v priročnikih, kjer so rožnate – modrika-sto sive barve in le med prsti rožnate.

Slika 4: Gnezdišče rdečenogega polojnika v Sečoveljskih solinah, julij 1990 (I. Škornik)
Figure 4: Nesting site of Black-winged Stilt at Sečovlje Salinas, July 1990 (I. Škornik)

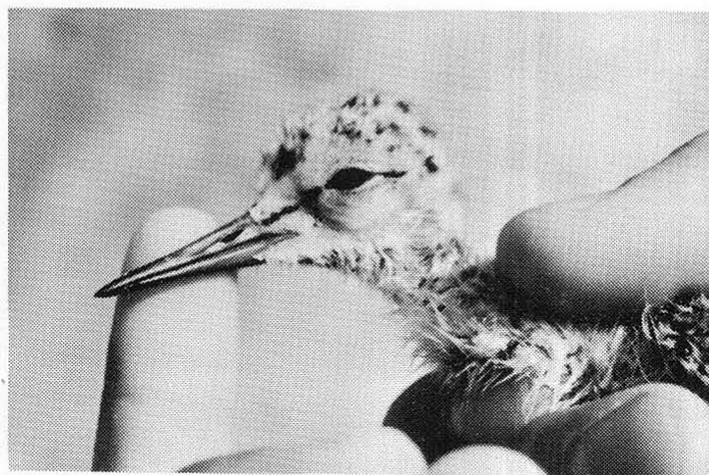
Slovenija leži znotraj polojnikovega gnezditvenega areala, zato je bila njegova gnezditvenost slej ko prej pričakovana. Še najbližje odkritju morebitnega gnezda para polojnikov je bil B. Štumberger, ki pravi: »20. 5. 1981 sem pri Ormožu v Jurkovcu med številnimi pobrežniki *Charadriiformes* opazil primerka polojnika – samca, ki je mirno iskal hrano v neposredni bližini kolonije galebov *Larus ridibundus* in čiger *Sterna hirundo, albifrons*. Obšel sem nasip in zagledal pred sabo dva polojnika, ki sta me nemirno opazovala s tal, medtem ko se je večina drugih ptic dvignila. Ko sem krenil proti koloniji, sem zagledal nad sabo oba polojnika, ki sta razburjeno krožila nad mano, in to celo niže kot galebi in čigre. Pozneje je samec pristal, samica pa je še naprej krožila nad mano in se oglašala z melodičnimi »kiip«. Po ponovnem preverjanju 22. 5. 1981 polojnika nisem več opazil in morebiti našel razlago za njuno sumljivo vedenje.« (Štumberger, 1981).

Dne 22. 4. 1983 je v Škocjanskem zatoku T. Makovec (Makovec, ustno) opazoval parjenje polojnikov.

Ob vsem tem je samo po sebi zani-

mivo vprašanje, kdaj in v kakšnih okoliščinah lahko pričakujemo gnezdenje take vrste, kot je polojnik? V Sloveniji se polojniki pojavljajo na preletu predvsem v aprilu in maju, nekateri že v marcu. 18. 3. 1989 je datum najzgodnejšega pojavljanja polojnikov v Sloveniji, 20. 5. 1981 pa datum najpoznejšega. Pri tem ne upoštevava podatkov iz letošnjega leta, ko so polojniki gnezdili. Zanimivo je, da sta samo dva znana podatka o jesenski selitvi polojnikov v Sloveniji. A. Šmuc (1980) je v obdobju 1974–1977 v Sečoveljskih solinah opazoval polojnika 7-krat (4-krat v maju in 3-krat v aprilu). Navaja tudi, da je le enkrat opazoval samca in samico skupaj, drugače pa vedno po dve samici. Zanj je polojnik reden, vendar maloštevilen preletnik Sečoveljskih solin. Najpoznejši datum je 16. 5. 1976, ko je na Leri opazoval 2 primerka (Šmuc, 1980).

Če domnevamo, da so bili 30. 6. 1990 opaženi polojnikovi mladiči stari okoli 14 dni (naslednji dan najdeni mladiči drugega para pa vsaj sedem dni manj) in odštejemo še inkubacijsko dobo 26 dni, potem je samica prvega para izlegla prvo jajce okoli 20. aprila, samica

Slika 5, 6: Begavec rdečenogega polojnika, Sečoveljske soline med kanalom Pichetto in Drnico, julij 1990 (T. Makovec)

Figure 5, 6: Downy young of Black-winged Stilt, Sečovlje Salinas between the Pichetto and Drnica Canals, July 1990 (T. Makovec)

Slika 7: Samici rdečenogega polojnika, Škocjanski zatok 21. 4. 1983 (I. Škornik)
Figure 7: Females of Black-winged Stilt, Škocjanski zatok, April 21st, 1983 (I. Škornik)

Slika 8: Skupina rdečenogih polojnikov, Škocjanski zatok 18. 3. 1989. Zanimiva je obarvanost njihovih glav. Samec nominalne podvrste ima namreč glavo popolnoma belo, samica pa le nekoliko črno. (T. Makovec)

Figure 8: A group of Black-winged Stilts, Škocjanski zatok, March 18th, 1989. Interesting is the colouring of their heads, for the head of the male belonging to the nominal sub-species is completely white, while the female's head is partly black (T. Makovec)

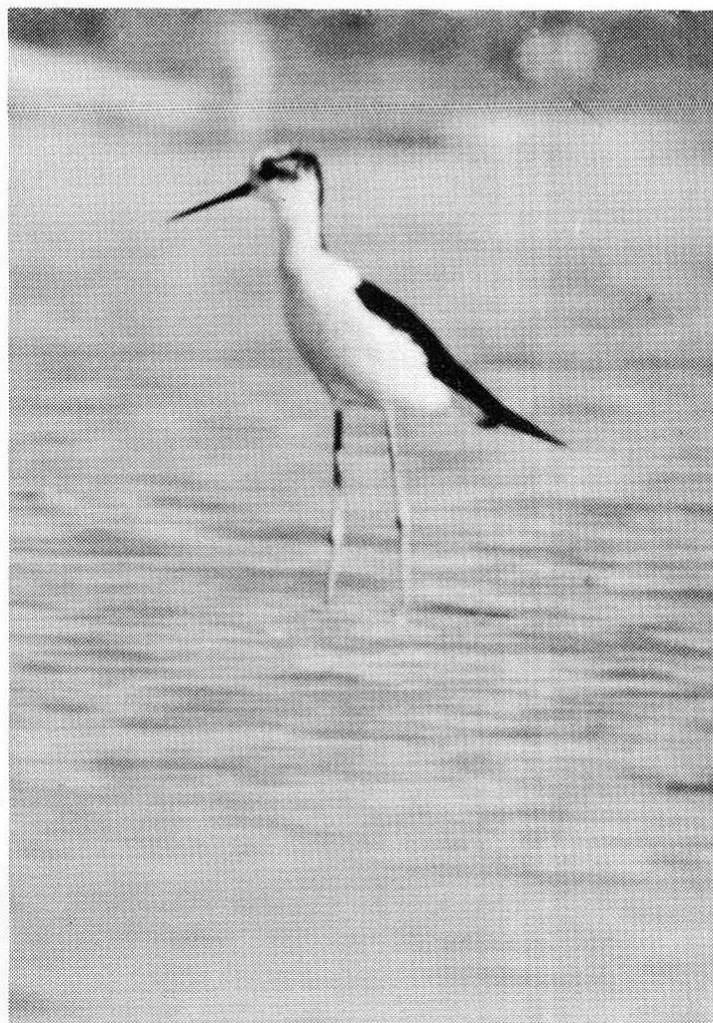
drugega para pa okoli 30. aprila. Čeprav je tako preračunavanje majhna špekulacija, pa si lahko z njo vendarle pomagamo.

Če smo že omenili, da se polojniki pri nas pojavljajo izključno kot preletniki, potem se zastavlja vprašanje, kdo so ti preletniki, ki tvegajo gnezditveno avanturo, kot jo poimenuje I. Geister v svojem prispevku o pričakovanih in nepričakovanih gnezdkah v Sloveniji. Če si ogledamo tabelo 1., lahko razberemo, da so med 20. aprilom (datum prvega izleženega jajca) in 20. majem (datum opazovanja B. Štumbergerja) v naših razmerah opazovani polojniki potencialni gnezdilci. Ali gre pri tem – spričo dejstva, da so gnezdišča v severni Italiji zelo blizu – le za prepotentne primerke, ki neučakano izkoristijo prvo priložnost, ki se jim za gnezdenje ponudi, ali gre vendarle za poskus kolonizacije? Odgovor bomo vsekakor dobili v naslednjih gnezditvenih sezonah.

Tudi Geistrova misel, da je teoretično mogoče, da se dva spolno nezrela osebka na letovanju (tudi na preletu, op. I. Š.) prepoznata kot spolno zrela (zmota v spolni zrelosti) ni neverjetna. Lep primer za to je par kreheljcev *Anas crecca*, ki je leta 1985 poskusno gnezdil v trstišču stare struge Rižane ob Škocjanskem zatoku. Degenerirano leglo je kmalu propadlo (I. Škornik, T. Makovec, M. Miklavec, v tisku). V sečoveljskem primeru je vsekakor šlo za povsem spolno zrela para in za uspešno gnezditev, saj so bili 21. 7. 1990 opaženi že speljani mladiči.

Sečoveljske soline so od decembra lani zavarovane kot krajinski park. Ker še vedno niso opremljene z vsemi potrebnimi napisi, cesta pa je tudi odprta, je veliko avanturističnih kopalcev, ki vznemirjajo ptice na gnezdiščih. Polojnikovo gnezdišče pa je samo 200 m od-

daljeno od pravega kopalnega vrveža. Doklej, se sprašujeva.

Slika 9: Rdečenogi polojnik na sliki ima poleg črnega temena tudi temen vrat, kar pa ni značilno za podvrsto *himantopus*. Ali je bila na preletu kaka druga podvrsta? Škocjanski zatok, 29. 3. 1989 (I. Škornik)

Figure 9: Black-winged Stilt on the above photograph has, apart from black crown, also a rather darkneck, what is not however, typical for the *himantopus* sub-species. Was there some other subspecies in passage? Škocjanski zatok, March 20th, 1989 (I. Škornik)

LITERATURA

BOŽIČ, I. (1980): Polojnik *Himantopus himantopus*. *Acrocephalus* 1/3, str. 47.

BRAČKO, F. (1989): Polojnik *Himantopus himantopus*. *Acrocephalus* 10/41-42, str. 62.

GEISTER, I. (1990): Pričakovane in nepričakovane gnezdilke v Sloveniji, *Acrocephalus* št. 43-44: 18-28.

GJERKEŠ, M. (1987): Polojnik *Himantopus himantopus*. *Acrocephalus* VIII/31-32, str. 15.

HARRISON, C. (1975): A field Guide to the Nests, Eggs and Nestlings of British and European Birds, Collins, London.

HAYMAN, P., MARCHANT, J., PRATER, T. (1986): Shorebirds, Christopher Helm, London.

MATVEJEV, S., D., V., F. VASIĆ (1973): Catalogus faunae Jugoslaviae. IV/3. Aves. SAZU, Ljubljana.

PALČIČ, G. (1983): Polojnik *Himantopus himantopus*. *Acrocephalus* IV/17-18, str. 60.

ŠMUC, A. (1980): Ptice Sečoveljskih in Ulcinjskih solin. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani.

ŠKORNIK, I., MAKOVEC, T., MIKLAVEC, M. (v tisku): Favnišnični pregled ptic slovenske obale.

ŠKORNIK, I. (1987): Sečoveljske soline – pomembno ornitološko območje Evrope, *Falco* št. 2: 3-13.

ŠTUMBERGER, B. (1981): Polojnik *Himantopus himantopus*, *Acrocephalus* 2/10, str. 58.

POVZETEK

S preureditvijo opuščeni Sečoveljskih solin v gojišče marikulture, se je površina vode povečala, nabrežine pa so znova postale privlačne za pobrežnike. 30. 6. 1990 sta bila v opuščeni solinah odkrita dva gnezdeča para rdečenogih polojnikov. Vsak od njiju je vzredil tri mladiče, razlika v starosti med njimi je bila približno teden dni. V prispevku je popisano to prvo srečanje z gnezdečim polojnikom v Sloveniji. Najbolj razburljivo je bilo iskanje mladiča, ki je zbežal v vodo. Potuhnil se je tako, da se je potopil, iz vode pa mu je molel le kljun. Ta dolgo pričakovana gnezditev rdečenogega polojnika znotraj njegovega areala je zelo razveselila slovenske ornitologe.

Tihomir Makovec, Gasilska 8, 66000 Koper

SUMMARY

By transforming the abandoned Sečovlje Salinas into mariculture breeding grounds, their water surface rose to such a level that the banks became interesting for waders once more. On June 30th 1990 two breeding pairs of Black-winged Stilts were discovered in (still) abandoned salinas. Each pair had reared three chicks, the difference in their age being approx. 7 days. This is the first encounter with a breeding Black-winged Stilt in Slovenia. The most exciting was the search for the chick which ran into the water and hid there by sticking merely its bill from it. This long awaited breeding of Black-winged Stilt within its range gave great joy to the Slovene ornithologists.

Iztok Škornik, Krožna 10, 66000 Koper

Prezimovanje pepelastega lunja *Circus cyaneus* v severovzhodni Sloveniji v obdobju 1982-90

Wintering of Hen-harrier *Circus cyaneus* in Northeastern Slovenia in the period 1982-90

FRANC BRAČKO

UVOD

V sestavku obravnavam prezimovanje pepelastega lunja *C. cyaneus*, ki je v severovzhodni Sloveniji dokaj redek in nereden zimski gost. Prezimovanje omenjene vrste je zanimivo zaradi tega, ker gre za ujed, ki se tudi delno seli in o njej pravzaprav vemo zelo malo. V

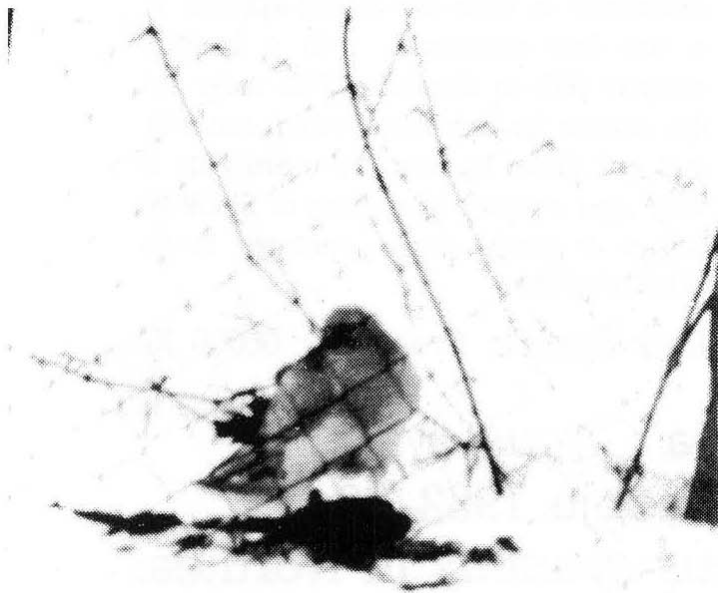
manjšem številu se redno pojavlja le na preletu. V zimskem času pa je redek gost. V Sloveniji redno prezimuje na slovenski obali ter pogosto na Cerknjskem jezeru in Ljubljanskem barju (Sovinc pismeno). Severovzhodna evropska populacija običajno prezimuje v

južni Evropi, na Bližnjem vzhodu in severni Afriki. Populacija osrednje in zahodne Evrope prezimuje kar »doma«, odselijo se le posamezni primerki (Büschel 1985). V Petersonovem priročniku v karti razširjenosti meja prezimovanja zajema vso Anglijo, srednjo in zahodno Evropo. Kot gnezdilec je najštevilnejši na severu in vzhodu Evrope, v Sloveniji ne gnezdi. Kakor vsi lunji tudi pepelasti pripada vrsti, ki je že močno ogrožena. Zaradi vesplošnega izsuševanja zmogčvirjenega sveta je ustreznih biotopov vse manj, čeprav priložnostno gnezdi tudi na žitnih poljih (Peterson et. al. 1984, Makatsch 1989). Veliko jih propade tudi ob selitvi in prezimovanju.

V Evropi smo zadnja leta imeli primere ekstremno ostrih zim, pravimo jim kar – polarne. Obilica snega in dolgotrajne nizke temperature, tudi do

40 stopinj pod ničlo, je značilnost takih zim. Tudi v Sloveniji v zimi 1986/87 snega ni »primanjkovalo«, nasprotno, celo v nižinah ga je zapadlo skoraj meter. Temu primerne so bile tudi temperature – od 25–30 stopinj pod ničlo.

Morda bo kdo dejal: zakaj toliko besed o ostri zimi, ko pa smo imeli medtem tudi mile zime? Vedeti moramo, da slabe vremenske razmere pripomorejo k večjim premikom ali selitvam nekaterih prezimujočih ptic. Evropska polarna zima v januarju 1987 in z njo pomanjkanje hrane je bil vzrok, da so se nekatere na severu, severozahodu in vzhodu Evrope prezimujoče vrste odpravile na selitev v srednje in južne predele. Te ptice običajno imenujemo vpadnike ali invazorje in pripadajo t. i. vremenskim selivkam. Pojavijo se v

Slika 1: Samec pepelastega lunja *Circus cyaneus* ob uplenjenem kosu *Turdus merula*, Hotinja vas 26. 1. 1987 (M. Vogrin)

Figure 1: Male of Hen-harrier *Circus cyaneus* by its prey, a Black bird *Turdus merula*, Hotinja vas, January 26th, 1987 (M. Vogrin)

Slika 2: Gnezditvena in zimovalna razširjenost pepelastega lunja *Circus cyaneus* v Evropi (po Petersonu etc.)

Figure 2: Breeding distribution and wintering area of Hen-harrier *Circus cyaneus* in Europe (according to Peterson etc.)

večjem številu samo v ekstremno ostrih zimah ali v času, ko se število populacije prekmerno poveča in pomeni masovna invazija daleč prek običajnega areala razširjenosti uravnavanje števila populacije – na primer: brinovka, pinoža, brezovček, pegam. Mednje spadajo tudi nekatere ujede in sove, ki smo jih v tej zimi imeli priložnost opazovati v nekoliko večjem številu tudi pri nas.

REZULTATI IN DISKUSIJA

V tabeli št. 1 in karti ZOAS vidimo, da se pepelasti lunj v povprečnih in milih zimah v Sloveniji pojavlja v manjšem številu. O prav nasprotnem piše G. Büsche (1985) v raziskavi o zimski razširjenosti pepelastega lunja na področju Schleswig-Holstein v severni Nemčiji v letih 1970–1984 in navaja, da v nekaterih povprečnih in milih zimah tam številno prezimuje. V letih, ko so mali sesalci številni, zlasti poljska voluharica *Microtus arvalis*, ocenjujejo število na 300–900 prim. V ciklusu manjše rodnosti poljske voluharice pa od 50–150 prim. Kot ugo-

tavlja avtor, so letna nihanja prezimujočih lunjev na tem področju izredno velika. V ostrih polarnih zimah, posebno v januarju in februarju, se s tega področja odseli skoraj v celoti. Torej lahko domnevamo, da se celotna prezimujoča populacija severozahodne, srednje in vzhodne Evrope odseli v južne predele, kar nam nazorno kaže tabela št. 2, ko je v Evropi nastopila polarna zima, številna opažanja lunjev v tem času v severovzhodni Sloveniji pa kažejo na trend invazije.

Zanimivi so podatki ZOAS, ki daje dokaj popolno sliko o prezimovanju pepelastega lunja v nekaterih nižinskih predelih Slovenije. Na žalost so nekateri kvadrati ostali prazni, ker ni stalnih opazovalcev. Eden izmed teh večjih nepokritih predelov je tudi Prekmurje. Redno prezimuje na slovenski obali, pojavlja pa se tudi v osrednji Sloveniji in na Štajerskem. V obdobju 1979–1987 je bil opažen v enajstih (11) kvadratih (Sovinc, pismeno).

V povprečni zimi 79/80 in 85/86 v decembru in januarju ni bil opažen v

Kraj	Datum	Štev./spol	Vreme	Opazovalec
Place	Date	Number/sex	Weather	Observer
Rače	16. 11. 84	1 prim. samica♀	oblačno 0°C	M. Vogrin
Hotinja vas	29. 12. 84	1 prim. samica♀	sneženje, -1°C	M. Vogrin
Hotinja vas	19. 1. 85	1 prim. samica♀	30 cm snega, -4°C	M. Vogrin
Loka	15. 2. 85	1 prim. samica♀	15 cm snega, -2°C	M. Vogrin
Bukovci	30. 4. 85	1 prim. samec♂	–	F. Janžekovič
Mariborski otok	24. 11. 88	1 prim. samica♀	10 cm snega, -3°C	F. Bračko
Akum. Sestrže	4. in 23. 2. 90	3 prim. samice♀	jasno, +18°C	F. Bračko
Akum. Sestrže	21. 4. 90	1 prim. samica♀	dež	A. Bibič

Tabela 1

Opazovani pepelasti lunji v SV Sloveniji v ostri evropski zimi 1984/85. V mili zimi 82/83 in povprečni zimi 83/84 in 85/86 ni podatkov, zato smemo sklepati, da do večje selitve ni prišlo. Ponovno pa je bil opažen v mili zimi 89/90. Opažanja v novembru in aprilu uvrščamo v redno selitev.

Table 1

Observed Hen-harriers in NE Slovenia in severe European winter of 1984/85.

nobenem kvadratu. V polarni zimi 86/87 pa je bil opažen v sedmih (7) kvadratih, kar je več kot polovica predhodnih opažanj (Sovinc, pismeno). V mili zimi 89/90 je bil opažen na akumulaciji Sest-

rže pri Pragerskem. Še več podatkov je z Ljubljanskega barja (Šere, Sovinc, Štumberger, ustno), kar je presenetljivo glede na najbolj milo zimo zadnjih deset let.

Kraj	Datum	Štev./spol	Vreme	Opazovalec
Place	Date	Number/Sex	Weather	Observer
Črni les (Komarnik)	29. 10. 86	1 prim./♀ samica	jasno +10°C	F. Bračko
Močna pri Pernici	6. 11. 86	1 prim./♀ samica	oblačno +2°C	F. Bračko, F. Janžekovič
Pragersko	25. 10. 86	2 prim./♀ ♀ samici	oblačno +7°C	M. Vogrin
Pragersko	18. 10. 86	1 prim./♀ samica	oblačno +6°C	M. Vogrin
Ješenca (Rače)	2. 11. 86	1 prim./♀ samica	oblačno +9°C	M. Vogrin
Maribor (Studenci)	13. 1. 87	1 prim./♂ samec	sneži, 50 cm snega, -13°C	F. Bračko
Maribor (Melje)	16. 1. 87	1 prim./♀ samica	oblačno, 80 cm snega, -10°C	F. Bračko
Apače pri Gornji Radgoni	21. 1. 87	1 prim./♀ samica	jasno, 80 cm snega, -8°C	F. Bračko
Hotinja vas	25. 1. 87	1 prim./♂ samec	jasno, 80 cm snega, -2°C	M. Vogrin
Loka	26. 1. 87	2 prim./♀ ♀ samici	oblačno, 80 cm snega, -2°C	M. Vogrin
Hotinja vas	26. 1. 87	1 prim./♂ samec	oblačno, 80 cm snega, -2°C	M. Vogrin
Hotinja vas	3. 2. 87	1 prim./♂ samec	jasno, 50 cm snega, -1°C	M. Vogrin
Ormož	31. 10. 87	1 prim./♀ samica	oblačno	F. Janžekovič, B. Štumberger

Tabela 2

V SV Sloveniji opaženi pepelasti lunji v zimi 1986/87. Trend invazije sledi po 13. 1. 87, medtem ko se je močno sneženje pričelo že 10. 1., na S in Z Evrope pa že nekoliko prej. Opažanja v oktobru in novembru predstavljajo redno jesensko selitev. Prikazane temperature so dnevni maksimum.

Table 2

Observed Hen-harriers in NE Slovenia in severe winter of 1986/87.

UGOTOVITVE

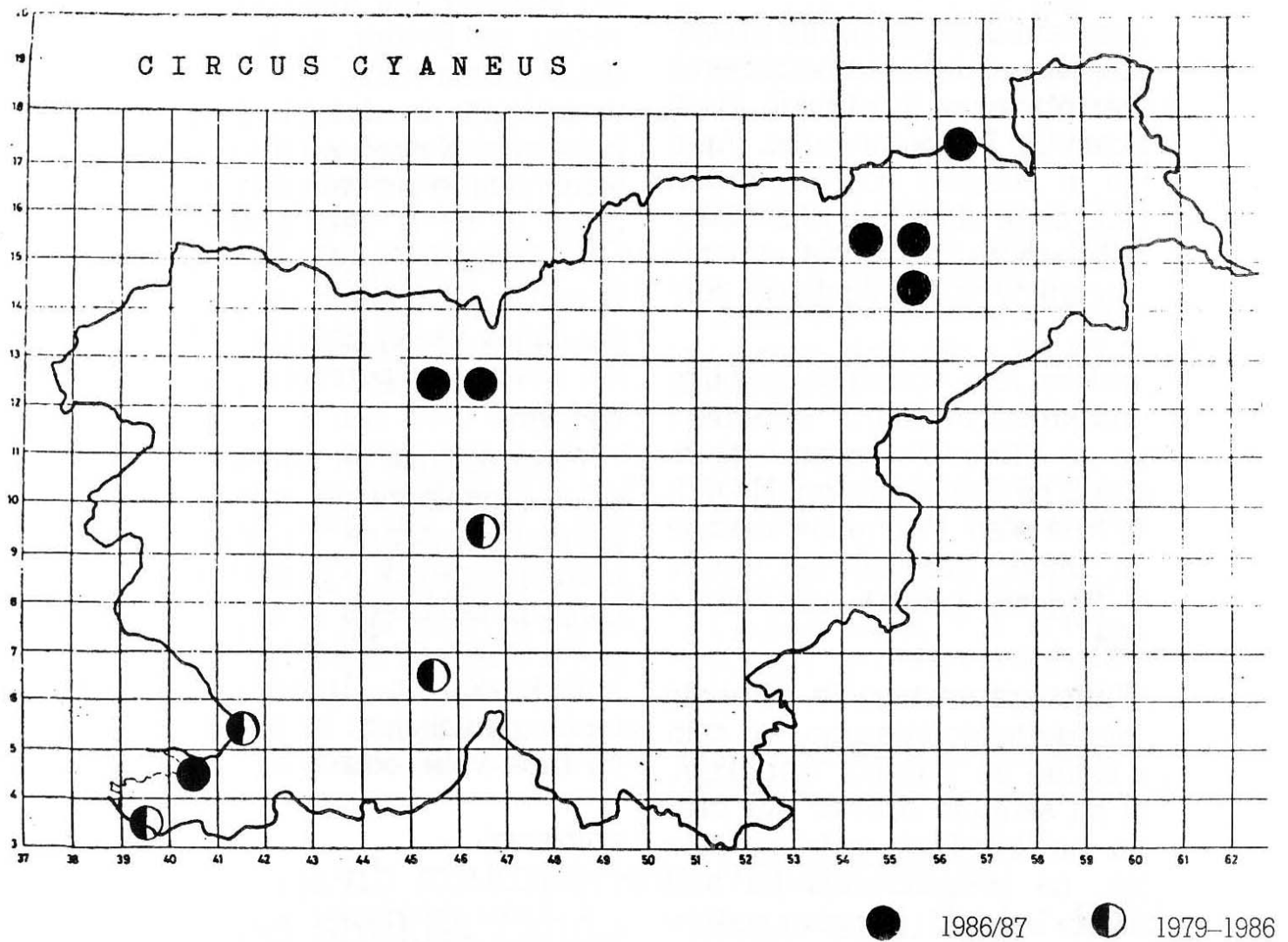
Ugotovitve temeljijo na opazovanjih pepelastega lunja v severovzhodni Sloveniji v obdobju 1982–1990.

V severozahodni, vzhodni in srednji Evropi prezimujoči primerki se masovno selijo v južne predele v ostri polarni zimi

z debelo snežno odejo, ko so viri hrane zmanjšani na minimum, predvsem mali sesalci. Tako smo bili v ostri zimi 86/87 v severovzhodni Sloveniji priče pravcati invaziji, kar kaže tudi ZOAS. V januarju je bilo skupno opaženih 7 lunjev, če pa število in lokalitete primerjamo z velikostjo potencialno preletnih lokalitet v severovzhodni Sloveniji, dobimo po enostavnem izračunu sumarno 80–100 prim. v

času invazije. Seveda je ocena števila lahko tudi večja, predvsem zaradi tega, ker so se lunji ob pomanjkanju hrane (debela snežna odeja) pomikali proti jugu zelo hitro.

V polarni zimi 84/85 do večje invazije ni prišlo, opaženi so bili posamezni primerki. Hud mrzaj je trajal zelo kratek čas, snega je bilo malo, od 15–30 cm. Značilno za to zimo je prezimovanje večjega števila navadnih kanj *Buteo bu-*

Slika 3: Zimska razširjenost pepelastega lunja v Sloveniji v obdobju 1979–1986 in v času ostre zime 1986/87 (Vir: ZOAS).

Figure 3: Winter distribution of the Hen-harrier in Slovenia from 1979 to 1986 and in severe winter of 1986/87 (Source: WOA).

teo, opaziti pa je bilo tudi več skobcev *Accipiter nisus* in kraguljev *Accipiter gentilis*.

V povprečnih in milih zimah pepelasti lunj v severovzhodni Sloveniji redko prezimuje. V manjšem številu se na preletu redno pojavlja v jeseni, manj pa je opazovanj spomladanskega preleta. V povprečni 85/86 in mili zimi 87/88 ni bil opažen. Prav tako ni podatkov za zimi 82/83 in 83/84. Manjše število lunjev pa je ponovno prezimovalo v mili zimi 89/90 na akumulaciji Sestrže pri Pragerskem.

Na Štajerskem smo ga vedno opazovali v nižini, na poljih, na zamočvirjenih travnikih ter ob rekah in ribnikih, zlasti na Dravskem in Ptujskem polju, Apaškem polju in Pesniški dolini (Gregori 1989), v času ostre zime tudi blizu naselij, celo v Mariboru. Na žalost nimamo nobenih podatkov iz Pomurskega konca.

Lovi v nizkem letu, včasih se nekoliko dvigne, zaokroži in hitro spremeni smer, nato se bliskovito spusti k tлом. Rad sede tudi na drevo ali grm. Na tleh se hrani in trga plen. Pozimi lovi manjše sesalce in ptiče, zadovolji se tudi z mrhovino. Pogosto lovi ob robovih in nasipih cest.

Zaradi hitro spreminjajočih smeri in nizkega leta ga težko opazimo, saj nam kar hitro izgine za bližnjim hribčkom, grmovjem ali skupino dreves. Na preletu se na eni lokaliteti zadržuje zelo kratek čas, na prezimovanju pa tudi mesec in več. Let lunja je nekaj posebnega in vedno, kadar ga opazujemo, nas prevzame z neverjetno spretnimi in hitrimi letalnimi manevri. Iz tabel se vidi, da je opaženih več samic kot samecev. Pri samcih moramo upoštevati možnost zamenjave s prvoletnimi in drugoletnimi samci, ki so v mladostnem perju podobno obarvani kot samice in

jih nekoliko težje razlikujemo (Porter 1981, Gensbol 1984). Zlasti takrat, kadar opazujemo na večji razdalji in nismo na to pozorni. Zato je možno, da se med opaženimi samicami skriva tudi kakšen mladostni samec.

Omeniti velja še eno podrobnost, ki jo kaže pri opazovanju lunjev upoštevati. Obstaja namreč možnost, da se v zimskem času zlasti v milih zimah pojavita močvirski *C. pygargus* in stepski lunj *C. macrourus*, ki sta sicer selivca, predvsem prvi, vendar se včasih v zimski polovici leta močvirski lunj klati še vedno po Evropi, za kar obstajajo podatki (Bruns 1987). Vse to probleme pri opazovanju in determinaciji lunjev še povečuje. Največ zmot in napačnih determinacij je pri samicah, ki imajo belo trtico in so si zelo podobne, ter pri mladostnih in spolno nezrelih samcih. Zaradi tega moramo biti pri determinaciji lunjev vselej dovolj kritični in pazljivi, včasih je potrebno že kar nekaj izkušenj.

Prezimovanje in zimske selitve ptic so v ornitologiji na splošno še vedno premalo raziskane. Ta članek je le skromen prispevek o poznavanju in pojavljanju pepelastega lunja v Sloveniji.

Na koncu se Milanu Vogrinu, Francu Janžekoviču in Andreju Sovincu najlepše zahvaljujem za podatke, ki so mi jih rade volje odstopili.

POVZETEK

V članku obravnavano prezimovanje pepelastega lunja *Circus cyaneus* v SV Sloveniji zajema obdobje od 1982 do 1990. V evropskih polarnih zimah z debelo snežno odejo se v Sloveniji pojavlja kot invazor, zlasti kadar ostra zima zajema vso severozahodno, vzhodno in srednjo Evropo. Tako je bilo v severovzhodni Sloveniji v ostru zimi januarja 1987 opaženih 7 lunjev ali izračunsko 80–100 prim. na potencialno preletnih lokalitetah. V zimah 82/83, 83/84, 85/86 in 87/88, ki so bile

razmeroma mile ali povprečne, ni bil opažen. Ponovno pa je nekaj primerkov prezimovalo v mili zimi 89/90, kar vzbuja posebno pozornost. V ostri zimi 84/85 do večje invazije ni prišlo, opaženi so bili posamezni primerki. Drugod v Sloveniji redno prezimuje le na slovenski obali (ZOAS).

V manjšem številu se redno pojavlja na preletu v jeseni, oktobra in novembra, redkeje pa je bil opazovan spomladi. Edina podatka, ki ju imamo za Štajersko, sta za mesec april 85 in 90.

Pepelastega lunja smo običajno opazovali v nižini, v dolinah rek in potokov, ob jezerih in ribnikih ter v ostri zimi tudi blizu naselij, celo v Mariboru. V Sloveniji ne gnezdi, ima status preletnika in zimskega gosta in je vse leto zavarovan.

SUMMARY

The article dealt with wintering of Hen-harrier *Circus cyaneus* in NE Slovenia covers the period of 1982–1990. During severe European winters when snow blanket is thick it occurs in Slovenia, as invader, especially when severe winter affects the entire northwestern, eastern and central Europe. In NE Slovenia thus 7 Hen-harriers (80–100 individuals in potential passage localities) were recorded in January 1987, when winter was very cold indeed. During winters 82/83, 83/84, 85/86 and 87/88 which were relatively mild, it was not observed at all. But some specimens were seen wintering again in a rather mild winter of 89/90 what should deserve our special attention. In severe winter of 84/85 no greater invasion by this species occurred, although some individuals were seen. In other parts of Slovenia it is regularly wintering on the Slovene coast only.

In a smaller number it regularly occurs in passage in autumn – October and November –

while in spring it is observed rather rarely. The only details existing for the region of Styria cover the month of April 85 and 90.

Hen-harrier has been normally observed in lowlands, in river valleys, beside lakes and ponds and, in severe winters, in the vicinity of settlements, even near the town of Maribor. In Slovenia it does not breed; it has the status of passage and winter visitor and is protected through the entire year.

LITERATURA

BÜSCHE, G., (1985) Weitere Untersuchungen zum Wintervorkommen der Kornweihe *C. cyaneus* in Schleswig-Holstein. Ornit. Mitteilungen, 37 Jahrg. Nr. 12, Wiesbaden.

BRUNS, H., (1987) Ornitologische Beobachtungen in nordfriesisch-dänischen Wattenmeer (Sylt-Römö). Ornit. Mitteilungen, 39 Jahrg. Nr. 2, Wiesbaden.

GREGORI, J., (1989) Favna in ekologija ptičev Pesniške doline (SV Slovenija, Jugoslavija). Scopolia, No. 19, PMS Ljubljana.

GENSBOL, B., (1984) Birds of Prey, of Britain and Europe, North Africa and the Middle East, Collins, London.

MAKATSCH, W., (1989) Wir bestimmen die Vögel Europas (6. auflage).

PETERSON, R., MOUNTFORT, G., HOLLOM, P. A. D. (1984) Die Vögel Europas, Verlag P. Parey, Hamburg und Berlin.

PORTER, R. F. etc., (1981) Flight Identification of European Raptors, T. A. D. Poyser.

VOGRIN, M., (1985) Poročila od koderkoli (Hotinja vas), Acrocephalus, št. 24, str. 31.

Franc Bračko, Gregorčičeva 27, 62000 Maribor

»Mesnica« rjavih srakoperjev *Lanius collurio* Red-backed Shrikes *Lanius collurio* and their »Butcher's shop«

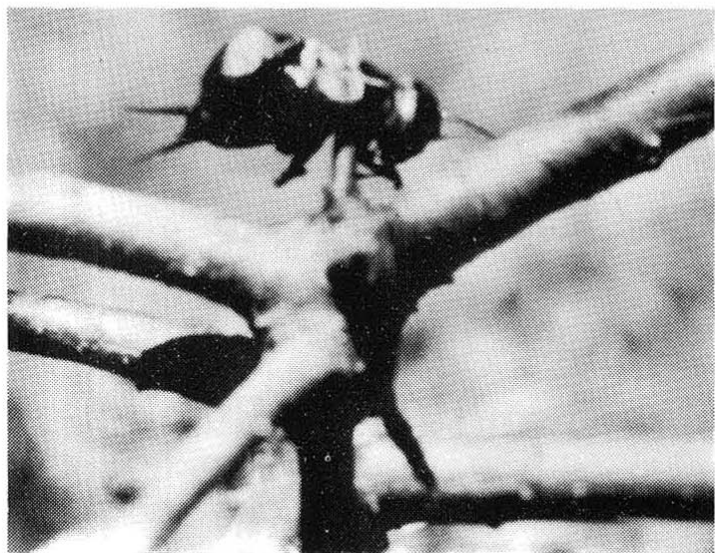
PETER GROŠELJ

Enkrat samkrat, čeprav ptiče opazujem že od malega, in to že več kot trideset let, sem našel na grmu na ostri

konici zataknen plen rjavega srakoperja *Lanius collurio*, in sicer komaj speljano veliko sinico. Ker nikoli kasneje česa podobnega nisem našel, čeprav sem rjave srakoperje redno opa-

zoval, se mi je dogodek skoraj izbrisal iz spomina. Tudi različnih ilustracij (ne fotografij) rjavih srakoperjev nisem jemal preveč zares, čeprav je bil navadno »devetkratni morilec« narisana poleg ostrih trnov, na katerih so visele njegove žrtve.

Lani pa sem v Godoviču, na sončnem bregu na grmu črnega trna, kjer so se redno zadrževali odrasli rjavi srakoperji z mladiči, 18. avgusta je bilo to, odkril tole zanimivost: na zglajenem trnu, ki je bil očitno že večkrat uporabljen, 1,5 m od tal, je bila večše zataktnjena mlada miška brez glave. Samo dober meter stran na enakem trnu pa še ena miš, oziroma točneje samo še njena zadnja polovica. Žal s sabo nisem imel fotoaparata, da bi zanimivost fotografiral, drugi dan pa sta bila trna že prazna. Že v naslednjih dneh, po kratki ohladi-tvi, so »domači« srakoperji izginili. Zaradi kraja, idealnega za srakoperje, sem v septembru na istem kraju večkrat opazoval prvoletne mladiče, očitno na preletu. Ko sem 12. septembra spet po naključju pogledal na isti grm, sem na svoje presenečenje na trnih zagledal

Slika 1: Muren, plen rjavega srakoperja naboden na trn črnega trna, Godovič 6. 5. 1990 (P. Grošelj)
Figure 1: Cricket, prey of Red-backed Shrike, impaled on thorn of a Blackthorn shrub, Godovič, May 6th, 1990 (P. Grošelj)

tri mrtve kobilice. Drugi dan sem šel pogledat še enkrat in na enem trnu sem našel zataktnjeno še živo kobilico.

Ko me je 6. 5. 1990 obiskal kolega Marjan Debelič, sem ga opozoril na to, kje sem našel lansko poletje nataktnjen plen rjavega srakoperja. Ker so bili prav tiste dni srakoperji na pomladanskem preletu, sva si omenjeni kraj skupaj ogledala. Tudi tokrat sva na trnu našla nataktnjen plen, in sicer murna. Opazil sem, da je bila žuželka nataktnjena tako, da je srakoper ni ubil ob natikanju, ampak je živela še celo popoldne. Drugi dan murna na trnu nisem več našel.

In naštetih dejstev sklepam, da je isti grm uporabljalo več srakoperjev. Morda je odločilno to, da je grm očitno več kot pripraven za natikanje plena in da je tudi hrane za srakoperje v bližini dovolj.

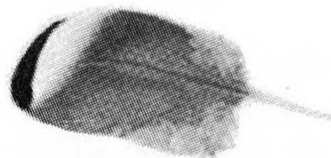
POVZETEK

Avtor zapisa je v nekem grmu črnega trna v Godoviču pri Idriji avgusta 1989 odkril več na trnje nabodenih miši in kobilic, ki so bile plen rjavega srakoperja. Po tem, da je maja naslednjega leta, ko so srakoperji bili še na preletu, v istem grmu odkril nasajenega murna, avtor sklepa, da je grm uporabljalo za mesnico več srakoperjev.

SUMMARY

In August 1989 the author discovered, in a Blackthorn shrub at Godovič near Idrija, a number of mice and grasshoppers impaled on thorns, all being the prey of Red-backed Shrike. Considering that in May next year, when shrikes were still in passage, he found – in the same bush – an impaled cricket he presumes that the shrub was used as a butcher's shop, or larder, by a number of shrikes.

Peter Grošelj, Godovič 124, 65280 Idrija

Galebi na polju

Gulls in a field

MILAN VOGRIN

Ne vem zakaj, toda predstava o galebih je vsaj laično vezana na morje. Verjetno so k temu pripomogli naši obmorski dopusti, ko se lahko tako rekoč vsak sreča z galebom tudi v živo. Veliko manj je takih, ki vedo, da lahko galebe opazujemo tudi v celinskem delu, še manj pa nas je takšnih, ki vemo, da galebi niso vezani samo na vodo, pač pa na vse kraje, kjer si lahko najdejo hrano. Tako se pojavljajo v velikih mestih, na smetiščih, na poljih... Polja so najbolj privlačna v jesenskem in spomladanskem času, torej takrat, ko je oranje na višku. Velikokrat imamo priložnost opazovati galebe, ki za oračem kakor vrane brskajo za hrano.

Eno izmed takšnih opazovanj je bilo 11. 4. 1990 v Hotinji vasi, ko so kmetje na vso moč hiteli, da bi izkoristili lep dan v sicer muhastem aprilu. Sprva galebom nisem posvečal ne vem kakšne pozornosti, saj se rečni galebi tukaj zadržujejo čez vse leto. Okrog 16.30 pa sem opazil, da se jih je nabralo že kar lepo število, zato sem stopil po daljnogled 20 × 50. Že prvi pogled skozenj mi je prinesel presenečenje. Prvo, kar sem videl, je bil odrasel sivi galeb *Larus canus*. Po podrobnejšem pregledu jate, ki sem jo z večkratnim štetjem ocenil na ca. 500 osebkov, sem ugotovil, da v jati sicer kvantitativno prevladuje rečni galeb *Larus ridibundus* s ca. 430 primerki. Zasledil sem tako odrasle v poletnem in zimskem perju kot mladostne v prvoletnem zimskem in prvoletnem poletnem perju. Pri tem štetju sem večkrat naletel na »čudnega« galeba, zato sem se odločil, da si bom vso jato še enkrat natančno ogledal. Galebi so se

večkrat tudi dvignili, ko se jim je orač preveč približal, zato je bilo štetje še toliko bolj težavno. Kljub temu pa mi je uspelo ugotoviti, da gre za ca. 55 sivih galebov *Larus canus*. Nastopali so v odraslem pa v prvoletnem in drugoletnem zimskem perju. Zatem sem naštel še ca. 10 malih galebov *Larus minutus*, vse v odraslem letnem perju. Povsem možno pa je, da sem kakšnega, ki je bil mogoče še v zimskem perju, spregledal. Zabeležil sem tudi še štiri (4) črnoglave galebe *Larus melanocephalus*, vse v odraslem letnem perju. Tako sem tokrat prvič opazoval skupaj rečnega, črnoglavega in malega galeba, in to vse v odraslem letnem perju. Poudaril bi, da je večja možnost, da zamenjamo malega in črnoglavega galeba, kot pa črnoglavega in rečnega galeba. Seveda to velja v odraslem letnem perju in ko ptico opazujemo na tleh. Je pa mali galeb opazno manjši. Toda s tem vseh presenečenj še vedno ni bilo konec. V daljnogled sem ujel galeba, za katerega sem prvi hip pomislil, da to sploh ni. Opazil sem namreč njegov dolgi tenki temno rdeči kljun. Vsa glava z vratom je bila popolnoma bela. Noge so bile takšne barve kot kljun. V vseh drugih pogledih je na tleh ustrezal rečnemu galebu, s katerim sem ga tudi primerjal, le velikost je bolj ustrezala tudi opazovanim sivim galebom. Preden so se galebi spet dvignili, sem opazil, da je imel še rdeč očesni obroček. Jata, ki se je dvignila, se je razdelila v tri skupine. Ena je odletela v smeri proti Mariboru, druga proti JV, tretja pa se je nekaj sto metrov dlje spet spustila na pogrnjeno mizo. Seveda sem bil

takoj namenjen k tej skupini, z namenom, da napravim še kakšen posnetek. Pa me galebi niso čakali; ko sem prišel tja, je bilo polje prazno.

Iz priročnikov sem pozneje ugotovil, da sem opazoval zalivskega galeba *Larus genei*, in to odrasli osebek. To bi po dosedaj znanih podatkih bil drugi podatek za Slovenijo, čeprav menim, da le ni tako redek kot nam kažejo podatki. Verjetno se pojavlja v jati skupaj z drugimi galebi, kjer pa ga lahko zaradi velike podobnosti predvsem z rečnim galebom v zimskem perju hitro spregledamo.

Ugotovil sem še dve zanimivosti v zvezi z rečnim *L. ridibundus* in sivim galebom *L. canus*. Opazil sem namreč, da imajo tudi nekateri (4 ex.) neodrasli drugoletni osebki rečnega galeba že rjave glave. Pri enem odraslem sivem galebu pa sem opazil, da ima svetlo rumeno oko, podobno kot srebrni galeb *L. argentatus*. Znano pa je, da ima sivi galeb temno oko. Toda v vseh drugih pogledih se ni razlikoval od drugih tam videnih sivih galebov.

Pri tem nobenega od teh dveh primerov nisem zasledil v meni znani in dostopni literaturi.

LITERATURA

BRUN B., DR. C. KÖNING, A. SINGER (1986): Die Vögel Deutschlands und Europas, (1990); Stuttgart.

GEISTER I. (1990): Prelestne prikazni, Ljubljana.

GRANT P. J. (1982): Gulls: A Guide to Identification.

PETERSON R., MOUNTFORT, G. HOLLOM, P.A.D. (1984): Die Vögel Europas, Hamburg und Berlin.

POVZETEK

Avtor pripoveduje, kaj vse mu je tistega lepega aprilskega dne, 14. 4. 1990, razkril pogled skozi daljnogled. Za oračem so pobirali hrano z njive galebi; naštel je 430 rečnih, 35 sivih, 10 malih in 4 črnoglave galebe. Zanimivo in poučno je bilo opazovati hkrati rečnega, malega in črnoglavega galeba, vse v odraslem letnem perju. In končno, kdo bi ne bil presenečen ob odkritju zalivskega galeba, kar je drugi znani podatek za Slovenijo. Med drugoletnimi rečnimi galebi jih je bilo kar nekaj z rjavo glavo, en primerek sivega galeba pa je presenetljivo imel rumeno oko.

SUMMARY

In his article the author describes what was revealed to him on a beautiful April day (April 11th, 1990) when looking through his field-glasses. Behind a cultivator moving through a field he noticed numerous gulls searching for food; he established 430 Black-headed, 35 Common, 10 Little and 4 Mediterranean Gulls. It was most interesting and educational to observe, at the same time, the specimens of Black-headed, Little and Mediterranean Gulls, all in their fullgrown summer plumage. And finally, who wouldn't be surprised by discovering a Slender-billed Gull which is only the second known record for this species in Slovenia? Among the second year Black-headed Gulls there were quite some with brown heads, while it was surprising to note that a specimen of the Common Gull had a yellow eye.

*Milan Vogrin, Hotinja vas 164/1, 62313
Orehova vas*

Črnogrli ponirek *Podiceps nigricollis*, plen rumenonogih galebov *Larus cachinnans*

Black-necked Grebe *Podiceps nigricollis*, prey of Yellow-legged Herring Gull *Larus cachinnans*

ANDREJ SOVINC

Med poletnimi počitnicami več dni preživim ob izlivu reke Mirne pri Novi-gradu. Privoščim si pravi »birding«, kakor imenujem večurno opazovanje in proučevanje ptic s pomočjo teleskopa. Tako sem septembra 1989 opazoval razne pobrežnike, race in druge vrste. 15. 9. 1989 sem okoli pol osmih zjutraj zagledal primerek črnogrlega ponirka, ki ga do tedaj še nisem opazil, čeprav sem že večkrat »prečesal« razmeroma plitvo vodno laguno na desni strani Mirne. Zelo nenavadno je bilo, da je ponirek plaval na gladini tako plitve vode (globina vode je bila le kakih 20 do 30 cm). Nizko nad ponirkom so se spreletavali štirje (4) mladostni rumenonogi galebi, ki sem jih opazoval že prej, ko so napadali dva zelenonoga martinca, ki pa sta se ob vsakem napadu ubranila s tem, da sta zletela nekaj metrov vstran. Nenadoma je eden izmed galebov napadel ponirka, ga s kljunom zagrabil za vrat in dvignil iz vode. Z njim je poletel dober meter v zrak in ga ponovno spustil v vodo. Ponirek se je sicer obupano branil in napadal s kljunom; skušal se je tudi potopiti, vendar ga plitva voda ni mogla zaščititi pred ostrimi udarci galebjih kljunov. Po dobrih desetih minutah neenakovrednega boja je eden izmed galebov zaplaval za sedaj že močno oslabeledim ponirkom, ga zagrabil od zadaj za vrat in potunkal v vodo. Stisnjenega za vrat ga je držal pod vodo približno pol minute, ko pa ga je izpustil, se je prikazalo belo trebušno perje sedaj že mrtvega ponirka.

Mladi galebi so takoj zatem odleteli nekaj deset metrov vstran, kot da bi jih postalo sram. Približno 15 minut se trupla ponirka ni nihče dotaknil, medtem pa je zraven priplaval odrasel primerek rumenonogega galeba, ki je že prej od daleč opazoval početje mladih galebov. Začel je kljuvati truplo ponirka, medtem pa so spet prileteli mladi galebi, vendar se truplu niso približali, dokler se ga odrasel primerek ni »naveličal«, ker se mu ga, vsaj tako je bilo videti, ni posrečilo razkosati. Nato so se plena lotili mladostni primerki, ki so se jim medtem pridružili še drugi. Skupno je bilo tedaj sedem mladostnih primerkov, vendar tudi tem ni uspelo razkosati plena. Dogajanje sem opazoval približno uro in pol; po približno eni uri so vsi galebi odleteli, plimovanje pa je povzročilo, da je truplo pričelo odnašati k meni. Ko sem že upal, da ga bo prineslo k obali, se je zataknilo v vejo, štrlečo iz vode, kjer je obtičalo. Ponovno sem poiskal krvoločne mlade galebe, ki so si medtem že izbrali novo žrtev: v nizkem letu so nadlegovali sivo čapljo, ki pa jih je z glasnimi kriki pregnala.

POVZETEK

15. septembra 1989 je avtor v ustju Mirne ob Jadranskem morju opazoval, kako so štirje mladostni rumenonogi galebi napadli črnogrlega ponirka. Eden izmed galebov ga je zagrabil za vrat in ga z višine kakšnega metra izpustil, da je padel v vodo. Ponirku se zaradi prenizke vode (verjetno pa tudi siceršnje oslabeledosti zaradi katere je tudi pritegnil pozornost galebov) ni posre-

čilo pobegniti s potapljanjem. Nasprotno, eden od galebov ga je zgrabil za vrat in ga toliko časa tiščal pod vodo, da je utonil. Zanimivo, da galebom zatem ni uspelo razkosati plena. Kmalu so si poiskali novo »žrtev« sivo čapljo, ki pa se jih je ostresla z glasnimi kriki.

SUMMARY

In September 1989 the author watched, in the mouth of the Mirna River in the Adriatic, four immature Yellow-legged Herring Gulls attacking a Black-necked Grebe. One of the gulls grabbed it by its neck and dropped into the water from the height of about three or four feet. Due to fairly low water level (but perhaps also due to weakness with which it had probably attracted their attention), the unfortunate grebe did not succeed to escape them by submerging. On the contrary, one of the gulls seized it by its neck and held it under the surface long enough for it to drown. It is interesting, however, that the gulls could then not tear apart their prey. Well, they soon found

a new »victim« – a Grey Heron – which, however, shook them off by its vociferous shrieks.

Andrej Sovinc, C. VII. korpusa 76, 61000 Ljubljana

Opomba urednika:

Vprašanje imenovanja galeba, ki je do nedavnega veljal za južno varianto srebrnega galeba, se je s spoznanjem, da gre za samostojno vrsto galeba *Larus cachinnans*, po vsem svetu zaostrilo. Toda tako Angleži kot Nemci vztrajajo pri opisu nog srebrnega galeba. Tako se v angleščini ta vrsta imenuje Yellow-legged Herring Gull, v nemščini pa Gelbfüßige Silbermöwe. Toliko v premislek nekoč imenovani, drugače pa pravkar prebujeni komisiji za terminološka vprašanja. V uredništvu pa tudi nismo pozabili, da je to vprašanje že pred časom sprožil I. Škornik (*Acrocephalus*, št. 41-42, str. 71).

Beloglavi jastrebi *Gyps fulvus*, zaznamovani s perutnimi značkami bele barve Griffon Vultures *Gyps fulvus* marked with white coloured wing-tags

Maja 1990 je Zavod za ornitologijo pri JAZU v Zagrebu zaznamoval 16 mladih beloglavih jastrebcev z belimi perutnimi značkami. Značke so pripete na levi peruti. Na beli podlagi je utisnjena eno ali dvomestna številka, na nekaterih pa abecedne črke.

Zaznamovanje se bo nadaljevalo tudi v prihodnjih letih, zato prosimo vse ornitologe, ki se bodo zadrževali na Kvarnerskih otokih (posebno na Cresu), da dobro pogledajo vsakega opazovanega jastreba, ali morda ne nosi pomembne znanstvene informacije.

Glede na to, da mladi jastrebi v obdobju od maja do novembra, pa tudi sicer, redno nadletavajo Slovenijo v smeri Učka–Čičarija–Nanos–Krn–Italija–Avstrija, pri čemer se na področju slovenskih Alp zadržujejo tudi več dni, prosimo vse ornitologe, naj bodo na to pozorni.

Vsakdo, ki bo poslal podatke o opazovanju zaznamovanega jastreba (datum, ura, vremenske razmere, lokaliteta, vedenje: v letu, na mrhovini, pri počitku, v družbi z drugimi jastrebi ipd.), naj sporočilo ne pozabi dodati svoj naslov, da bi ga tako kasneje lahko podrobneje obvestili o izvoru in poteh opazovanega primerka. Če pa bi kdo želel o tem napisati znanstveni članek, mu bomo zato še posebno hvaležni.

Vse podatke o opazovanih beloglavih jastrebcih z značkami na perutih sporočite na naslov: dr. Goran Sušić, Zavod za ornitologijo, Ilirski trg 9/2, 41000 Zagreb.

Iz ornitološke beležnice

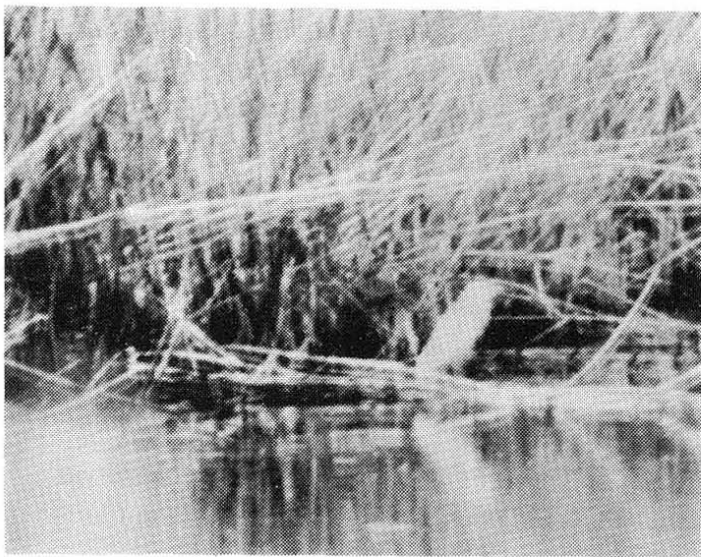
From the ornithological note book

Zapisi o redkih vrstah so uvrščeni (do števila 10) po Seznamu dosedaj ugotovljenih ptic Slovenije s pregledom redkih vrst (*Acrocephalus* št. 41-42) in veljajo za obdobje zadnjih 50 let. Zvezdica pomeni, da komisija za redkosti poročila še ni proučila. Z njo označujemo le zapise o zelo redkih vrstah, za katere so znani manj kot trije podatki.

Rare species records are classified (up to N°. 10) according to the List of birds of Slovenia including rare species (*Acrocephalus* N°. 41-42) and are valid for the period of the last 50 years. Asteriks indicates that the report has not been yet studied by the Rarities Committee. By it only records about very rare species are marked, for which less than three records are known.

ČOPASTA ČAPLJA *Ardeola ralloides*
SOUACCO HERON – *In mating plumage at Dravograd on 2nd May 1990*

V sončnem vremenu sem se 2. maja 1990 odpravil na redni obisk k dravograjski akumulaciji, površina vode je bila rahlo nakodrana – vel je prijeten jugozahodnik, trstje pa še ni kazalo zna-

menj že razmeroma dolge pomladi. Po produ se je brezskrbno sprehajalo šest (6) močvirskih martinčev *Tringa glareola*. Odločil sem se, da skočim pogledat še v majhen zaliv, ki se zajeda v največji otok. Tam me je čakalo skoraj neverjetno preseenečenje. V trstičju zaliva se je košatila majcena čaplja z rjavo-rumenim hrbtom, modrikastim kljunom in rdečimi nogami. Kar verjeti nisem mogel,

da imam pred očmi čopasto čapljo, toda posnetek, ki sem ga naredil, je to samo potrdil. *Gorazd Mlakar, Tomšičeva 70, 62380 Slovenj Gradec.*

VELIKA BELA ČAPLJA *Egretta alba*
GREAT WHITE EGRET – *In non-breeding plumage at Ljubljana Marshes on 22nd April 1990*

Med Kozlarjevo goščo in Mateno na Ljubljanskem barju sem 22. 4. 1990 opazil belo čapljo v družbi s sivo čapljo. Pomislil sem, da gre za albinističen primerek sive čaplje. Ko sem se bolj približal obema pticama, je najprej odletela siva čaplja, druga pa se je pustila opazovati iz avtomobila s precej kratke razdalje. Tako sem s teleskopom ugotovil, da gre za veliko belo čapljo, saj je imela črne noge in delno rumen kljun. *Dare Šere, Langusova 10, 61000 Ljubljana*

ŽLIČARKA *Platalea leucorodia*
SPOONBILL – *2 at Ljubljana Marshes on 13th May 1987*

Ko sem 13. 5. 1987 ob Iščici na Ljubljanskem barju v letu opazoval dve mali beli čaplji *Egretta garzetta*, je od strani priletela še ena bela čaplja. Priznati moram, da sem pomislil, da gre še za eno malo belo čapljo. Ker se je v letu že oddaljevala, sem pogledal še s teleskopom. Značilna oblika kljuna je potrdila mojo zmoto. Podatek o opazovanju žličarke sem posredoval I. Božiču, ki je v bližini mojega opazovanja fotografiral (2) dva primerka omenjene vrste. To je bilo 14. 5. 1987 ob cesti Škofljica-Ig na Ljubljanskem barju. *Dare Šere, Langusova 10, 61000 Ljubljana.*

RJAVA ČAPLJA *Ardea purpurea*
PURPLE HERON – At Rače fish ponds on 22nd
April 1990

Dne 22. 4. 1990 sem imel pri Račkih ribnikih priložnost opazovati rjavo čapljo. Od številnih sivih čapelj *Ardea cinerea* se je ločila po veliko temnejšem perju. Ves čas mojega obiska je čepela ob bregu manjšega ribnika. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor.*

ČRNI ŠKARNIK *Milvus migrans*
BLACK KITE – At Hotinja vas on 19th April 1990

V oblačnem in vetrovnem vremenu sem 19. 4. 1990 v Hotinji vasi z bratom opazoval črnega škarnika. Škarnik je v zraku uprizarjal prave akrobacije, saj je na vsak način hotel leteti proti vetru. Pri tem ga je sunek vetra dobesedno večkrat prestavil za nekaj deset metrov, vendar se ni vdal in je vztrajno nadaljeval svojo pot, kar mu je očitno tudi uspevalo. Pri vsem tem je bilo najbolj zanimivo opazovati njegov rep, ki ga je nekajkrat razprl tako, da ni bilo niti sledu o njegovih škarjah. *Marjan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas.*

VELIKI KLINKAČ *Aquila clanga**
SPOTED EAGLE – At Vodice (Istra) on 2nd September 1989

Dne 2. 9. 1988 sem bil na terenu v Vodicach. S kolegom Lipejem Lovrencem sva preiskovala skalni previs, ki se nad vasjo razteza v dolžini slabega kilometra v SV smer. Nekje na polovici poti naju je nekaj deset metrov visoko preletela velika ujeda. Ob tem se je skoraj melodično oglašala »klok, klok, klok«. Zaradi širokih peruti, širokega in kratkega repa, predvsem pa oglašanja ptice sva vedela, da imava opravka z velikim klinkačem *Aquila clanga*. Opazovana je bila v kvadrantu 42/3 in je izjemna redkost za ta del Hrvaške in Slovenije. *Miran Gjerkeš, Ivančičeva 17, 66280 Ankaran.*

VELIKI KLINKAČ *Aquila clanga**
SPOTED EAGLE – At Sečovlje salinas on 30th
January 1985

Gjerkešev prispevek o opazovanju velikega klinkača me je spomnil na srečanje s to ujedo v Sečoveljskih solinah dne 30. 1. 1985. Stal sem na pobočju hriba, ki se vzpenja nad ustjem Dragonje in odkoder je tako lep razgled na valujoče trstišče, ko se je od nekod iz ozadja pripeljala širokoperutna, za moje pojme velikanska ujeda, v prtilehnem letu prečkala solinski bazen Giassi in poniknila nekje za nasipom istoimenskega kanala. Tako sem jo lahko precej dolgo spremljal, se čudil njeni temno rjavi pojavi in še bolj izraziti trikotni belini na začetku repa. Drugače pa je bil to dan, ki so ga po mojem videnju stvari zaznamovale gosi, takšne ali drugačne, o čemer sem že obširno pisal v *Acrocephalus* (25/85). *Iztok Geister, 64202 Naklo, Pokopališka pot 13.*

RIBJI OREL *Pandion haliaetus*
OSPREY – At Ljubljana Marshes on 6th April 1990

Južno od Kozlarjeve gošče na Ljubljanskem barju sem imel 6. 4. 1990 priložnost opazovati ribjega orla, ki so ga napadale vrane. Ko so ga prepodile s svojega teritorija, se mi je orel povsem približal in začel na mestu močno zamahovati s perutmi. Spustil se je v bližnji kanal in se takoj zatem zopet dvignil v zrak. Odletel je v smeri proti Črni vasi. Čez približno pol ure sem ponovno opazoval ribjega orla (verjetno isti primer), ko je letel vzhodno od Kozlarjeve gošče v smeri proti Ižanski cesti. Tokrat so ga močno napadale in obletavale pribe, ki gnezdijo na bližnjem travniku. *Dare Šere, Langusova 10, 61000 Ljubljana.*

RDEČENOGA POSTOVKA *Falco vespertinus*
RED-FOOTED FALCON – 320 at Lake Cerknica
on 10th May 1990

Dne 10. 5. 1990 sem odšel na Cerkniško jezero z gostom S. Petrovskim iz skopskega Prirodoslovnega muzeja. Okoli 7. ure zjutraj sem opazil vse črno ptičev, ki so sedeli na električni žici med Cerknico in Dolenjim jezerom. Skoraj ni bilo verjeti očem, da so bile na žici rdečenoge postovke, in to na desni strani ceste 54 primerkov,

medtem ko jih je bilo na levi strani ceste kar 266. Skupaj sem opazoval 320 primerkov. Ob tem bi dodal, da je bilo skupno število še večje, saj nisem mogel prešteti vseh, ker mi je pogled zapiral topolov nasad. Čez dan, ko se je ozračje ogrelo, so postovke postale aktivne in so v zraku lovile žuželke. Opazil sem tudi rojenje majskih hroščev *Melolontha melolontha*, tako da so postovke lovile kar vpričo naju. To je moje prvo tako bogato opazovanje te vrste pri nas. *Dare Šere, Langusova 10, 61000 Ljubljana.*

MALA TUKALICA *Porzana parva*

LITTLE CRAKE – *A female at Črna vas on 22nd April 1990, a male in mating plumage at Draga on 25th April 1990, and a male at Iščica on 27th April 1990, all at Ljubljana Marshes*

Ob Ljubljanici pri Črni vasi na Ljubljanskem barju sem 22. 4. 1990 opazoval samico male tukalice, ki se je »sprehajala« po vejicah vrbe tik nad vodo. Opazoval sem jo z mostu, in to s strani in na razdalji dobrih 10 metrov. Ker je imela zelene noge in lešnikovo rjave prsi in trebuh, mi

ni bilo težko ugotoviti, da gre za samico male tukalice. Dne 25. 4. 1990 sem imel z I. Božičem že drugič v tem letu priložnost opazovati malo tukalico, in to samca v Dragi pri Igu. Samec je bil že svatovsko obarvan in je hitro tekal po starih bilkah trstja na vodi. Kljub hitremu tekanju po vodi, je Ivu uspelo napraviti par posnetkov (glej sliko). Zanimiv je tudi podatek, da sem s teleskopom ugotovil, da ima samec rdeče obarvano šarenico. Dne 27. 4. 1990 sem imel še enkrat priložnost opazovati samca male tukalice, in to na »mahu« ob Iščici pri Igu na Ljubljanskem barju. Tokrat mi je samec zletel spod nog, se po nekaj metrih usedel na štrleči kup šaša nato pa izginil med močvirsko travo. *Dare Šere, Langusova 10, 61000 Ljubljana.*

GRAHASTA TUKALICA *Porzana porzana*

SPOTTED CRAKE – *A cadaver found at Bohinj on 17th July 1990*

O mraku 17. 7. 1990 sem na poti z železniške postaje v Bohinjski Bistrici našel na cesti pernat zmazek. Temno zelena nožica je razkrivala vodno ptico, pikčasta rjava perut grahasto tukalico. Da ni šlo za preparat iz spomladanske selitve, sem vedel po zaudarjajočem vonju, ki sem ga s kadavrom vred dvignil s tal. Da bi v Bohinjski Bistrici gnezdila, mi ni znano, torej je najverjetneje bila že na jesenskem preletu, bolje rečeno potepu. *Iztok Geister, 64202 Naklo, Pokopališka pot 13.*

TOGOTNIK *Philomachus pugnax*

RUFF – *2-100 at Ljubljana Marshes from 11th March to 10th April 1990 (incl. some in white and some in black mating plumage)*

Dne 11. 3. 1990 sem na travniku ob Iščici pri Igu na Ljubljanskem barju imel priložnost opazovati deset (10) togotnikov, od katerih je bil eden že skoraj popolnoma svatovsko obarvan, in to v beli barvi. Samo pri tem osebku so se videle rdečkaste noge in v isti barvi tudi polovica kljuna. Dne 17. 3. 1990 sem na istem mestu opazoval petindvajset (25) osebku te vrste in spet en primerek togotnika v beli barvi. Na istem mestu smo na društvenem izletu 25. 3. 1990 opazovali dvajset (20) do trideset (30) togotnikov, med katerimi je bil vnovič en bel primerek. Dne 26. 3. 1990 sem na istem mestu po dopoldanskem sne-

ženju opazoval petdeset (50) togotnikov, od katerih sta bila dva (2) popolnoma belo obarvana, trije (3) so bili beli samo po glavi, dva (2) pa sta bila belkasta samo po vratu. Dne 29. 3. 1990 je bilo opazovanih pet do šest jat v zraku, in to južno od Kozlarjeve gošče na Ljubljanskem barju, ko so letele proti zahodu! Na istem mestu sta bila 2. 4. 1990 opazovana samo dva primerka. Dne 9. 4. 1990 sem opazoval med Škofljico in Igom na barju petindvajset (25) do trideset (30) togotnikov. Že naslednjega dne, t. j. 10. 4. 1990, sem imel priložnost opazovati pri Notranjih Goricah na barju približno sto (100) primerkov, od katerih je bil en svatovsko črno obarvan. Zanimiv je podatek, da se je dobro videlo štrleče črno perje, in to desno in levo od vratu. *Dare Šere, Langusova 10, 61000 Ljubljana.*

ČRNOREPI KLJUNAC *Limosa limosa*

BLACK-TAILED GODWIT – 3 at Hotinja vas on 26th March 1990

Dne 26. 3. 1990 sem se po dežju napotil do bližnje gramoznice v Hotinji vasi, pričakujoč kakšno zanimivost. V zraku so se spreletavali rečni galebi *Larus ridibundus*, nekaj pa jih je počivalo tudi na vodi. Tedaj sem na blatni poti zagledal še tri (3) dolgonoge ptiče, ki so mirno stopicali sem ter tja. Pri dveh je bodla v oči rdeče rjava obarvanost vratu, medtem ko je tretji ni imel. Zato sem sodil, da je ta osebek še v zimskem perju. Da bi se prepričal o pravilni determinaciji, sem jih še splasil. Pri tem so pokazali belo trtico, črno obrobo na repu in belo liso v peruti. Tako sem bil prepričan, da sem srečal črnorepe kljunace. *Marjan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas.*

ZELENONOGI MARTINEC *Tringa nebularia*

GREENSHANK – At Loke on the Drava River on 12th January 1990

V mrzlem, megljenem jutru 12. 01. 1990 sem popisoval za ZOAS, vzporedno pa tudi za lokalni OA Drava, ob Dravi v kraju Loka. Gre za kvadrant 14/55 (A7). Na manjšem prodišču sem zasledil dva (2) martinca, ki sta se že na prvi pogled občutno razlikovala po velikosti. Manjši je bil pikasti martinec *Tringa ochropus*, ki je tukaj reden zimski gost, večji pa zelenonogi martinec. Očitno je bil precej plašen, saj se je hitro dvignil,

pri tem na trtici pokazal belino, kimu je segala še na hrbet, in se tudi značilno oglasil s svojim melodičnim »tütütü«. Poudaril bi še, da ga v kasnejših dnevih nisem več zasledil. Menim, da ga je k počitku prisililo vreme (gosta megla) in da je potem svojo pot nadaljeval. To je po dosedaj znanih podatkih ZOAS tudi edino zimsko opazovanje v »celinski« Sloveniji (opazovan je bil še v Sečoveljskih solinah). *Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas.*

MALI GALEB *Larus minutus*

LITTLE GULL – An adult in winter plumage at Vrhnika on 28th – 29th August 1990, at Sp. Idrija on 3th – 5th September 1990

Dne 28. avgusta 1988 sem na podolžni mlaki ob stalnem lovišču na Vrhniki opazoval malega galeba v zimskem perju. Ptič je priletel pozno popoldne ter vztrajno iskal hrano nad jezercem. Dokler ni opazil ob jezercu postavljene mreže, je le malo manjkalo, pa bi ga ujel, toda potem se je začel mreži previdno ogibati. Na istem mestu sem ga opazoval tudi še naslednji dan, to je 29. avgusta 1988.

Naslednje dni, od 3. do 5. 9. 1988, pa sem malega galeba prvič opazoval tudi v Spodnji Idriji, ko je letal nad reko Idrijco. Ob tem je redno preletaval most, ki prečka reko, tako da sem galeba lahko opazoval iz neposredne bližine. Tudi ta primerek je bil odrasel v zimskem perju. *Peter Grošelj, Godovič 124, 65280 Idrija.*

MALI GALEB *Larus minutus*

LITTLE GULL – 30 (5 adults, 25 juvenile) at Lake Ptuj on 30th April 1990

Na Ptujskem jezeru sem dne 30. 4. 1990 opazoval jato približno 30 malih galebov. Pet primerkov je bilo odraslih, drugi pa so bili v mladostnem perju z značilnim bolj ali manj vidnim rjavim vzorcem v perutih. Presenetila me je njihova zaupljivost, saj so se spreletavali tik ob nasipu v moji neposredni bližini (okoli 5 m). *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor*

RJAVI GALEB *Larus fuscus*

LESSER BLACK-BACK – 3 at Lake Ormož on 28th April 1990

Dne 28. 4. 1990 sem bil pri Ormoškem jezeru.

Na njem je bilo veliko rac, ponirkov, galebov in čiger. Med opazovanjem velike jate čiger *Chlidonias niger* sem zagledal v zraku tri (3) galebe, ki so se bližali iz vzhodne smeri. Nekajkrat so zaočkrožili nad jezerom, nato pa počasi odleteli. Bili so le nekaj manjši od srebrnega galeba *Larus argentatus*, ki se je tudi spreletaval v bližini. Pri obratih se je lepo videla njihova zelo temna zgornja stran. Tako ni bilo več dvoma, da opazujem odrasle rjave galebe. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor.*

BELOLIČNA ČIGRA *Chlidonias hybrida*
WHISKERED TERN – *At Lake Cerknica: one on 10th May 1990, 24 on 13th May 1990*

Na Cerkniškem jezeru pod vasjo Martinjak sem 10. 5. 1990 opazoval črne čigre, ki so se spreletavale tik nad vodno gladino. Ko sem jih začel šteti, sem ugotovil, da se ena med njimi po barvi in obnašanju razlikuje od drugih. Vso pozornost sem zato posvetil prav tej čigri, ki je imela kratek rdečkast kljun, še najbolj pa sta bila vidna črna »čepica« in belo lice, ki je prehajalo v črne prsi in trebuh. V primerjavi s črno čigro je bila ta tudi bolj »debelušasta«. Ko so črne čigre lovile nad vodo, je belolična lovila samo v zraku. Skoraj na istem mestu na Cerkniškem jezeru sem 13. 5. 1990 z B. Lapanjem in V. Žgavcem opazoval iz kanuja približno dvajset (20) črnih čiger *Chlidonias niger*, tri (3) beloperute čigre *Chlidonias leucopterus* in jato štiriindvajsetih (24) beloličnih čiger *Chlidonias hybrida*. To je moje prvo opazovanje omenjene čigre pri nas v Sloveniji. *Dare Šere, Langusova 10, 61000 Ljubljana.*

PEGASTA SOVA *Tyto alba guttata*
BARN OWL – *eastern form* – *Cadavers found on roads: at Krško on 27th February 1990, at Dolsko on 14th March 1990, and at Lučani (Croatia) on 16th April 1990*

Ko sva se z J. Gregorijem 27. 2. 1990 vračala iz Zagreba, sva v Drnovem pri Krškem ob glavni cesti opazila povoženo sovo. Pri pregledu kadavra sva opazila, da gre za severovzhodno podvrsto pegaste sove, ki je po prsni in trebuhu svetlo rjave barve. Ker je bila sova neuporabna za muzejsko zbirko, sva vzela samo peruti. Dne 14. 3. 1990 me je B. Kryštufek obvestil, da je našel ob cesti med Črnučami in Dolskim, in to v vasi

Dol pri Ljubljani, zbito pegasto sovo. Zaradi determinacije podvrste sva se skupaj še enkrat odpejlala na omenjeno mesto in ugotovil sem, da gre za zgoraj omenjeno podvrsto pegaste sove. Dne 16. 4. 1990 sva imela z B. Kryštufkom še enkrat priložnost opazovati povoženo pegasto sovo, in to na cesti Zagreb–Beograd pri kraju Lužani. Tudi v tem primeru je šlo za rjavo podvrsto pegaste sove. *Dare Šere, Langusova 10, 61000 Ljubljana.*

KOCONOGI ČUK *Aegolius funereus*
TENGMALM'S OWL – *Nest with four youngs in extraction vent hole at Cerkljanski vrh (850 m)*

Pred leti so mi sorodniki potožili, da jih v kraju Predgrize pri Črnem vrhu nad Idrijo že vso zimo utruja sova, ki vse noči prepeva na stari lipi pred hišo. Monotono petje pu, pu, pu, pu, pu... je

bilo delo koconogega čuka, tako me je z magnetofonskim posnetkom prepričal kolega D. Šere. Pomladi je petje prenehalo in vsi smo na koconogega čuka pozabili. Ko pa sem konec maja istega leta na lipi obročkal mlade škorce, sem našel tudi navpično duplo ali bolje rečeno, napol zaraslo razpoko, v kateri so bili še ostanki čukovega gnezda. Mladiči so medtem že odleteli.

Od znanca R. Rudolfa je prišla letos pozimi enaka novica: koconogi čuk vztrajno prepeva na njihovi domačiji na Cerkljanskem vrhu 850 m nad morjem. Hkrati mi je omenil, da bi se dalo ptico verjetno ujeti, saj se je naselila v zidnem zračniku, na dnu katerega so zadnja leta gnezdile velike sinice. Iz izkušenj, ki sem jih navedel že zgoraj, sem ga prepričal, da je boljše, če ptice ne vznemirjamo, saj bi lahko na takem kraju tudi gnezdila. Kljub temu, da je petje čuka že davno utihnilo, sem ga prosil, naj konec aprila skuša ugotoviti, kaj se v zračniku dogaja. To je z veliko

iznajdljivosti tudi storil, in sicer z doma napravljenim »periskopom«: v odprtino je namestil ogledalo ter posvetil vanj z baterijsko svetilko. V ogledalu so se pokazali štirje obrazi že skoraj operjenih koconogih čukov z velikimi nežnimi očmi. Ko sem 8.5.1990 mlade čuke obročkal, sem na dnu gnezda našel večje število svežih mrtvih miši ter veliko mišjih ostankov. Videti je, da sta stara dva spuščala v gnezdo kar cele miši, mladiči pa so si sami postregli z njimi. Mladi koconogi čuki so se v gnezdu zadrževali še ves mesec maj. Zvečer so odleteli na bližnjo jablano, čez dan pa so počivali v jaški, kjer se jim je večkrat pridružila tudi (najbrž) samica. Iz literature je znano, da je koconogi čuk predvsem ptica večjih samotnih gozdov, kjer pogosto gnezdi v duplih črne žolne. Kot je videti iz pričujočega prispevka, pa pri nas lahko gnezdi tudi po raztresenih kmetijah. Pozoren je treba biti na zgodnje petje samca, ki si najde že v januarju ali februarju primerno duplo za gnezdo. *Peter Grošelj, Godovič 124, 65280 Idrija.*

BELA PASTIRICA *Motacilla alba*

WHITE WAGTAIL – Nest in a ground meadow hole

Na Idrijskem so tako sive pastirice *Motacilla cinerea* kot bele pastirice *M. alba* precej pogoste, zato ni nič nenavadnega, če najdeš gnezdo pastiric. Večinoma gnezdiijo ob cestah in vodah v kamnitih usekih, zidovih, zidnih luknjah. Bele pastirice pogosto gnezdiijo tudi po hišah, kozolcih in senikih. Prav zato omenjam kot zanimivost gnezdo belih pastiric, ki sem ga našel, kljub obilici na videz ugodnejšim krajem za gnezdenje. Poleg zaselka Zagoda pri Idriji sem leta 1990 že tretje leto zapored obročkal mlade bele pastirice. Gnezdo je bilo spleteno v majhni vdolbini na travniku, v visoki travi, vhod v gnezdo pa je bil videti kot običajna mišja luknja. Menim, da je vsaj eden od staršev vsako leto isti, sicer si ne znam predstavljati, da bi mogla kaka druga pastirica najti prav to nenavadno mesto za gnezdenje. *Peter Grošelj, Godovič 124, 65280 Idrija.*

RJAVI SRAKOPER *Lanius collurio*

RED-BACKED SHRIKE – Early date of return at Logatec on 14th April 1989

Dne 14. aprila 1989 sem na križišču cest Kalce–Logatec opazoval samca rjavega srakoperja. Po

sedal je po konicah grmov na mestih, ki so običajna za srakoperje. To je do sedaj moje najzgodnejše spomladansko opazovanje srakoperja pri nas. *Peter Grošelj, Godovič 124, 65280*

MOČVIRSKA TRSTNICA *Acrocephalus palustris*
MARSH WARBLER – Early date of return at Ljubljana Marshes on 27th April 1990 (usually after 10th May)

Spomladansko pojavljanje močvirske trstnice v Stožicah ob Savi za obdobje 1974–1982 je pokazalo, da se omenjena vrsta časovno zelo točno vrača na svoja gnezdišča. V devetletnem obdobju so bili prvi primerki ujeti ali opazovani v obdobju med 10. in 14. majem. Zanimiv je tudi podatek, da so bili prvi primerki običajno že zaznamovani z obročki iz prejšnjih let. To zelo točno pojavljanje sem zasledil tudi v naslednjih letih na širšem območju Ljubljane. Za obdobje 1983 do 1990 pa sta nenavadna dva podatka. Zanimiv je podatek o opazovanem pojočem samcu, ki sva ga opazovala z J. Gregorijem 6. 5. 1988 ob vrhniških bajerjih. Dne 27. 4. 1990 pa me je presenetilo petje in opazovanje te vrste ob poraščenem kanalu ob Iščici na Ljubljanskem barju. Podatek je zanimiv predvsem zato, ker izvira iz meseca aprila, kar do sedaj nisem zasledil. Kasneje mi je J. Gračner sporočil, da je 29. 4. 1990 ob Iščici (to je v neposredni bližini mojega opazovanja) tudi on ujel močvirsko trstnico in to z obročkom LJUBLJANA A 231371. Zanimivo je to, da je omenjeno močvirsko trstnico obročkal P. Černe in to 30. 7. 1986 v trstišču med Škofljico in Igom. *Dare Šere, Langusova 10, 61000 Ljubljana.*

SKALNI PLEZALEC *Tichodroma muraria*

WALLCREEPER – At Podroteja near Idrija on 10th April 1990

Dne 10. aprila 1990 sem se namesto po običajni cesti iz Idrije proti Godoviču peljal po stranski, ki se pri Podroteji strmo dvigne v nešteti serpentinah po znanih idrijskih »Ključih«. Sredi serpentin sem za ostrim ovinkom s skalne police

splašil »prelestno prikazen«, kot pravi I. Geister. Pred menoj je prhotal temno siv ptič z rdečimi peruti. Neštetokrat sem se mu z avtom približal, ptič je jadraje poletel naprej in spet pristal na cestnem useku. Šlo je za svatovsko obarvanega skalnega plezalca, ki so ga krasile vinsko rdeče peruti, svetlo siva glava ter temno, skoraj črno grlo in prsi. Ko se je skalni plezalec takega zasledovanja naveličal, me je hotel v loku preleteti. Prav takrat pa je potegnil močan sunek vetra, ta dan je bil namreč zelo vetroven, ki je ptiča dobesedno potegnil navpično v višave, da mi je izginil spred oči. *Peter Grošelj, Godovič 124, 65280 Idrija.*

RJAVOGLAVI SRAKOPER *Lanius senator*
WOODCHAT SHRIKE – *At Lake Cerknica on 10th April 1990*

Ob cesti, ki pelje iz vasi Dolenje jezero k Cerknškemu jezeru, sem 10. 5. 1990 opazil na vrhu suhega grma rjavoglavega srakoperja, ki se je razkazoval s svojo značilno rdečkasto rjavo barvo na glavi. Glede na čas opazovanja je bil ta rjavoglavi srakoper na preletu. *Dare Šere, Langusova 10, 61000 Ljubljana.*

PLANINSKA VRANA *Pyrrhocorax pyrrhocorax*
CHOUGH – *2 at Drežnica in the Julian Alps on 1st May 1989 Not accepted by the Rarities Committee.*

Dne 1. 5. 1989 sem z drugimi jamarji raziskoval brezno KV 2 na Krasjem vrhu, ki je vzhodni vrh v masivu Polovnika. Pri vzpenjanju iz vhodnega brezna sem nad seboj zaslišal neznan ptičji glas. Pogledal sem kvišku, proti že pojenjajoči dnevni svetlobi, in zagledal kakšnih 20 m nad seboj dve (2) ptici, ki sta posedali na robu brezna in ga preletavali. Silhueta – to je vse, kar sem mogel videti – me je spominjala na planinsko kavko *Pyrrhocorax graculus*. V nekaj dnevih mojega obiska na planini Zaprikraj na Krasjem vrhu nisem nikjer opazil planinske kavke. To je moj sum, da sta bili nad breznom planinski vrani, podkrepilo. Sum se je sprevrgel v prepričanje ob poslušanju posnetka v Ljubljani in zagotovilu dr. S. Matvejeva, da se planinska vrana in planinska kavka zanesljivo ločita po oglašanju.

Tako lahko po 34 letih rečemo, da obstaja vsaj majhna možnost, da ta vrsta pri nas kot gnezdilka še ni izumrla, kot to daje misliti Predlog rdečega

seznama ptičev Slovenije (Gregori, Matvejev 1987).

Poln upanja sem se dober mesec kasneje odpravil iskat dokaz za gnezdenje planinske vrane na isto mesto. Toda kakšno razočaranje me je čakalo: prej skoraj golo pobočje okoli brezna je kazalo popolnoma drugačen obraz. Redke nizke bukve so med tem ozelenele, pognala je podrast, skratka brezno je ležalo sredi gozda. Razumljivo, da planinskih vran ni več bilo tam. Tudi pregled bližnje okolice ni obrodil sadov, če izvzamem sršenarja, ki je krožil nad Drežnico.

Vendar mislim, da je v okoliških hribih dovolj možnosti za gnezdenje planinske vrane. Gore zgornjega Posočja bodo zaradi svoje odročnosti in težke prehodnosti še dolgo čuvale svoje skrivnosti, nam pa predstavljale izziv za raziskovanje v divji in še skoraj prvobitni naravi. *Peter Trontelj, C. na Laze 27, 61000 Ljubljana.*

Pripis komisije za redkosti:

*Člani komisije menimo, da značilnosti, po katerih je bila vrsta določena, ne zadoščajo za točno determinacijo planinske vrane. Določena je bila le po oglašanju, za katero pa nekateri člani komisije, ki so se s to vrsto že srečali v naravi, menijo, da je lahko zelo podobna oglašanju planinske kavke, o čemer smo se prepričali tudi ob poslušanju kaset z oglašanjem obeh predstavnikov rodu *Pyrrhocorax*. Opazovalec je ptici videl le za hip, zato ni opazil značilne barve kljuna in nog in števila »prstov« v peruti (5 pri plan. kavki, 7 pri plan. vrani), ki zanesljivo določajo vrsto. Sporen je tudi biotop, v katerem sta bili ptici opazovani, pa tudi čas opazovanja, saj bi glede na čas gnezdenja na jugu Jugoslavije (marec) v času opazovanja ptici pri nas verjetno gnezdili in bi jih opazovalec ob naslednjem obisku (v juniju) zato moral opaziti, vendar jih ni bilo.*

ROŽASTI ŠKOREC *Sturnus roseus*

Peti zapis za Slovenijo

ROSE-COLOURED STARLING – *About 30 (a half of them in prenuptial plumage) at Ankarán on 20th June 1988*

Fifth record for Slovenia

Dne 20. 6. 1988 je v večernih urah posedala po vrhovih topolov v parku mladinskega okrevališča na Debelem rtiču jata rožastih škorcev *Sturnus roseus*. Naštel sem okoli 30 ptic (vsaj pol je bilo mladostnih osebkov), ki so živahno čebljale. *Gjerkeš Miran, Ivančičeva c. 17, 66280 Ankarán.*

ROŽNATI ŠKOREC *Sturnus roseus*

Šesti zapis za Slovenijo

ROSE-COLOURED STARLING – *2 shot in a cherry-tree at Vrhnika at the end of May 1989*

Sixth record for Slovenia

Zadnje dni maja 1989. leta je bil na Vrhniki ustreljen škorec, ki je kazal znake delnega albinizma. Med jato običajnih škorcev je obiskoval češnjevo drevo sredi Vrhnike. Še bolj me je presenetila novica, da je lastnik češnje naslednji dan prav tam ustrelil še enega takega škorca. Ker me je novica zanimala, sem se pri Francu Furlanu, ki je škorca ustrelil, tudi osebno oglasil. Žal škorcev nisem mogel videti, ker jih je medtem oddal k preparatorju v Sinjo Gorico. Na vso zadevo sem že skoraj pozabil, ko so me znanci opozorili, da je preparator vrnil lastniku samo enega prepariranega škorca. Drugega je zadržal zase, saj je v mrtvih primerkih pravilno prepoznal rožnata škorca.

Primerek, ki sem ga imel priložnost pregledati in fotografirati, je bil odrasel samec, kar mi je potrdil tudi Franc Furlan, saj je videl škorca na

češnji tudi prepevati, ob značilnem mahanju s perutmi, ki je značilno obnašanje ob petju škorca.

Peter Grošelj, Godovič 124, 65280 Idrija.

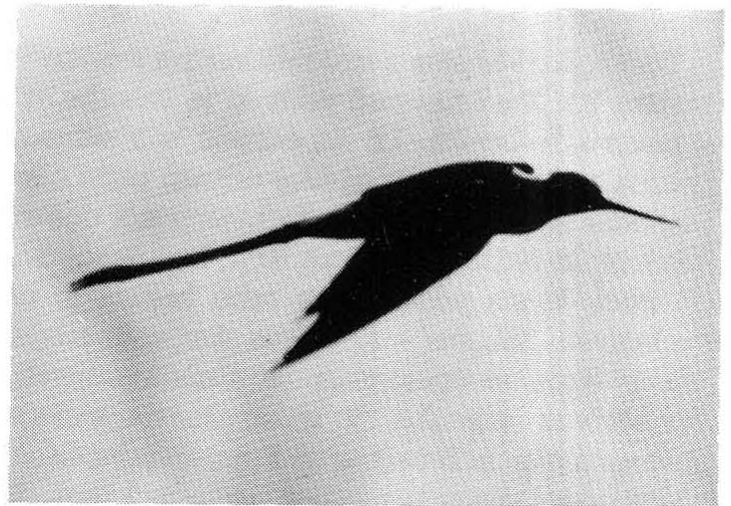
SIRIJSKI DETEL *Dendrocopos syriacus*

SYRIAN WOODPECKER – *At Ljutomer on 28th June 1973*

Z njim sem se srečal 28. 6. 1973 v vasi Cven pri Ljutomeru. V sadovnjaku sem zaslišal detla, ki se je oglašal nekoliko drugače kot veliki, zato sem se nemudoma podal na zasledovanje. Kmalu mi ga je uspelo zaslediti in takoj sem videl, da nima prečne črne proge na beli strani vratu. Že na mestu opazovanja sem zapisal v beležnico, da se oglašja nekoliko mehkeje kot veliki detel – in ko sem prišel do avtomobila, sem v Petersonovem priročniku lahko prebral prav takšno ugotovitev. *Janez Gregori, Podkoren 72, 64280 Kranjska gora.*

Skrivnostna fotografija Mystery photograph

Ptica iz slikovne uganke objavljene v 45. št. naše revije je vrtni strnad *Emberiza hortulana*. Posnetek pri nas lokalno razširjenega in redko opazovanega strnada je napravil Milan Vogrin. Razpoznavni znak, bel očesni obroč, je zaznaven

tudi na fotografiji. Če pa je bil oreh pretrd, ste, vsaj tako se nadejam, uživali v lepotah lupine.

Urednik

Proučevanje južne postovke *Falco naumanni* v Evropi

Research carried out in respect of Lesser Kestrel *Falco naumanni* in Europe

Dr. Jean-Pierre Biber iz Švice je sprejel nalogo Mednarodnega sveta za varstvo ptic – ICBP, da organizira proučevanje južne postovke (*Falco naumanni*) v Evropi. Jugoslavija se kot članica ICBP vključuje v to nalogo, da bi se po načrtu raziskovanja:

– pregledala in ocenila ogroženost južne postovke na območjih gnezdenja v Evropi in času selitve in v Afriki med prezimovanjem;

– ustanovil dokument s konkretnimi priporočili za nalogo v smislu izboljšanja življenjskih razmer za južno postovko v vseh državah;

– dokument poslal ustreznim vladnim institucijam in nevladnim organizacijam, z namenom vplivati na predstavnike Komisije evropske skupnosti, da podpre razvijanje teh aktivnosti;

Za izvedbo te naloge potrebuje naslednje podatke o južni postovki:

1. Kakšen je status in katere so populacijske spremembe južne postovke v vaši regiji?

2. Navedite dejstva in razmišljanja o ogroženosti, s katerimi se ta vrsta srečuje:

a) Opišite klimatske razmere;

b) Kakšen je neposreden vpliv intenzivnega kmetijstva (pesticidi se zbirajo v plenu in povzročajo tanjšanje jajčne lupine)? Dragoceni bi bili podatki o vrsti in količini pesticidov, ki se uporabljajo na vašem območju;

c) Kakšna je posredna posledica uporabe agrokulturnih metod (pesticidov in drugih sredstev, ki znižujejo številčnost vrst, ki jih južna postovka lovi)?

č) Kakšen je vpliv medvrstnega tekmovanja na mestih gnezdenja s kavko in drugimi vrstami?

d) Navedite morebitne druge oblike ogrožanja južne postovke.

3. Ali vam je znano, da bi kdo kaj ukrenil za izboljšanje položaja južne postovke?

4. Navedite regionalno literaturo o južni postovki.

Za pomoč navajamo še nekaj splošnih podatkov. Južna postovka je nekoliko manjša kot navadna postovka. Od navadne postovke pa se južna loči po tem, da ima bele kremplje (navadna ima črne) in manjši kljun; samec južne ima zgornjo stran brez temnih peg, na perutih je razločna meja med rjavo in modrikasto barvo, medtem ko je s spodnje strani mnogo svetlejši kot pri navadni postovki. Samic obeh vrst na daljavo pa praktično ni mogoče ločiti.

Odgovore pošljite na naslov: Jugoslovenska sekcija za zaščito ptica – ICBP, Ilirski trg 9, 41000 Zagreb. Za sodelovanje se Vam že vnaprej zahvaljujejo.

Opomba urednika:

Vprašalnik s kratkim komentarjem je za *Acrocephalus* pripravil V. Luskovec, predsednik komisije za ujede. Odgovore na vprašalnik je za Slovenijo sicer že zbral D. Šere, ki z nameščanjem gnezdnic tudi sam po svojih najboljših močeh prispeva k izboljšanju položaja južne postovke, vendar ima nemara še kdo neobjavljene koristne informacije o tej ogroženi vrsti ujede. Če drugega ne, pa bomo z mislijo na ta klic v sili, prihodnjo pomlad bolj pozorni na južno postovko.

Mladič južne postovke *Falco naumanni*, okolica Horjula, 27. 6. 1988 (D. Šere)

Young Lesser Kestrel *Falco naumanni*, Horjul, June 27th, 1988 (D. Šere)

Obvestilo komisije za fotografijo

Komisija za fotografijo Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije razpisuje natečaj za najboljšo ornitološko fotografijo. Pričenjamo tudi z zbiranjem fotografskega materiala za publikacijo Ptice na Slovenskem, ki naj bi izšla v prihodnjih letih.

Izbor najboljših diapozitivov bo v obliki projekcije predstavljen na skupščini društva. Trije najboljši diapozitivi bodo povečani, povečave pa bodo prejeli avtorji.

Komisija za fotografijo in avtorji, ki želite sodelovati, se bomo sestali v februarju 1991 (točen datum bomo sporočili naknadno). Vsak avtor lahko sodeluje z največ desetimi diapozitivi. Najpozneje do 15. 2. 1991 sporočite svojo udeležbo oziroma pošljite material na naslov: Bojan MARČETA, Pobeška c. 48, 66000 Koper. Diapozitivi naj bodo primerno označeni: naslov in telefon avtorja, vrsta, kraj, datum.

Predsednik komisije
za fotografijo
BOJAN MARČETA

izdelki natura,
naše drobno ekološko
dejanje.

natura

žepni robčki
serviete
kuhinjske brisače
toaletni papir

Kam takoj sporočiti pomembne podatke?
uvajamo

NEMUDNE ORNITOLOŠKE LINIJE

selitev, najdba obročka, kadavra

061 / 218-846

gnezditev

064 / 47-170

prezimovanje

061 / 262-596

ujede

064 / 41-867

posegi v naravo

062 / 791-000

Če vam pri prvem poskusu ne uspe vzpostaviti kontakta
z ornitologom, sporočite svojo telefonsko številko
ali naslov.

LETNIK 11
VOLUME 11

LETO 1990
YEAR 1990

ŠTEVILKA 46
NUMBER 46

STRANI 85-116
PAGES 85-116

VSEBINA

CONTENTS

- Mormon *Fratercula arctica* – prvi zapis za Slovenijo (P. Grošelj) 85 Puffin *Fratercula arctica* – the first record for Slovenia (P. Grošelj)
- Pričakovana gnezditve rdečenogega polojnika *Himantopus himantopus* v Sloveniji (T. Makovec, I. Škornik) 87 Expected breeding of Black-winged Stilt *Himantopus himantopus* in Slovenia (T. Makovec, I. Škornik)
- Prezimovanje pepelastega lunja *Circus cyaneus* v severovzhodni Sloveniji v obdobju 1982–90 (F. Bračko) 95 Wintering of Hen-harrier *Circus cyaneus* in Northeastern Slovenia in the period 1982–90 (F. Bračko)
- Mesnica rjavih srakoperjev *Lanius collurio* (P. Grošelj) 101 Red-backed Shrikes *Lanius collurio* and their "butcher's shop" (P. Grošelj)
- Galebi na polju (M. Vogrin) 103 Gulls in a Field (M. Vogrin)
- Črnogri ponirek *Podiceps nigricollis*, plen rumenonogih galebov *Larus cachinnans* (A. Sovinc) 105 Black-necked Grebe *Podiceps nigricollis*, prey of Yellow-legged Herring Gull *Larus cachinnans* (A. Sovinc)
- Iz ornitološke beležnice:** 107 **From the ornithological note book:**
Ardeola ralloides, Egretta alba, Platalea leucorodia, Ardea purpurea, Milvus migrans, Aquila clanga, Pandion haliaetus, Falco vespertinus, Porzana parva, Porzana porzana, Philomachus pugnax, Limosa limosa, Tringa nebularia, Larus minutus, Larus fuscus, Chlidonias hybrida, Tyto alba, Aegolius funereus, Motacilla alba, Acrocephalus palustris, Tichodroma muraria, Lanius collurio, Lanius senator, Pyrrhocorax pyrrhocorax, Sturnus roseus, Dendrocopos syriacus
- Skrivnostna fotografija 114 Mystery photograph
- Proučevanje južne postovke *Falco naumanni* v Evropi 115 Research carried out in respect of Lesser Kestrel *Falco naumanni* in Europe

Fotografija na naslovnici: Begavec rdečenogega polojnika *Himantopus himantopus* (I. Škornik)

